

Wat rapt-ie eigenlijk?

Het herkennen en verwerken van en betekenis geven aan metaforen in de teksten van Nederlandse hiphopmuziek door leerlingen uit het derde leerjaar havo/vwo

Berith van Pelt

5961920

Universiteit Utrecht

Masterthesis Nederlandse Taal en Cultuur: Educatie en Communicatie

Begeleider: dr. S. Kleijn

14 augustus 2019

Inhoud

Samenvatting.....	4
Aanleiding en relevantie.....	5
Relevantie voor het onderwijs	6
Wetenschappelijke relevantie.....	7
Onderzoeksvraag.....	7
Theoretisch kader.....	8
Metaforen en metoniemen.....	8
Taalkundig en communicatief perspectief	10
Conventionele en nieuwe metaforen	10
Opzettelijke en niet-opzettelijke metaforen.....	12
Metaforen herkennen en verwerken	13
Betekenis geven aan metaforen	14
Verwachtingen voor het huidige onderzoek.....	15
Methode.....	17
Dataverzameling rapteksten	17
Inventarisatie.....	17
Vragenlijstonderzoek.....	18
Design	18
Pre-test vragenlijst	19
Respondenten	20
Procedure	21
Coderen vragenlijsten	22
Interviewonderzoek	22
Selectie leerlingen	23
Materiaal	23
Procedure	24
Respondenten	25
Transcriberen en analyseren interviews	25
Resultaten	26
Vragenlijstdata	26
Het herkennen van metaforisch taalgebruik.....	26
Interviewgesprekken.....	29
Het lezen van de tekst.....	29
Het invullen van het vragenblad	31

Samenvatting analyse interviewgesprekken.....	33
Conclusie & discussie.....	35
Conventionele versus nieuwe metaforen	35
Opzettelijke versus niet-opzettelijke metaforen.....	36
Bijdrage aan de Contemporary Theory of Metaphor.....	37
Beperkingen van het onderzoek	38
Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	39
Implicaties voor het onderwijs	40
Literatuurlijst	41
Bijlage I: Rapteksten	44
Josylvio – Catch up	44
Josylvio – Hey Meisje.....	46
Josylvio – Ride or Die.....	48
Ronnie Flex – Energie	50
Ronnie Flex – Drank & Drugs.....	52
Ronnie Flex – Come Again	53
Lil’ Kleine – Krantenwijk	55
Lil’ Kleine – Verleden Tijd	57
Lil’ Kleine – Loterij	59
Bijlage II: Vragenlijst	61
Bijlage III: Consentbrief ouders respondenten.....	65
Bijlage IV: Instructie vragenlijstonderzoek.....	66
Bijlage IV.a: Instructie docent.....	66
Bijlage IV.b: Instructie leerlingen	67
Bijlage V: Codeboek vragenlijstdata	68
Bijlage VI: Coderingen vragenlijsten.....	71
Bijlage VII: Materiaal interviewonderzoek	72
Bijlage VII.a: Tekst	72
Bijlage VII.b: Vragenblad	74
Bijlage VIII: Sturende vragen interview	75
Bijlage IX: Getranscribeerde interviews	76
Bijlage IX.a: Gesprek leerling 1	76
Bijlage IX.b: Gesprek leerling 2.....	79
Bijlage IX.c: Gesprek leerling 3	82

Samenvatting

Hiphopmuziek wordt in Nederlands steeds populairder. Al sinds de opkomst van de moderne media bestaan er zorgen over de effecten van het (veelvuldig) gebruiken van media, waaronder muziek, op jongeren. Eerdere onderzoeken hebben aangetoond dat deze zorg terecht is. Zo zijn er aanwijzingen dat jongeren het wereldbeeld dat in muziektteksten gepresenteerd wordt, overnemen naarmate ze vaker naar de muziek luisteren. Hiphopartiesten bezigen vaak metaforisch taalgebruik, wat een vertekend beeld van de werkelijkheid kan geven. Daarom is het van belang dat er in het onderwijs aandacht is voor deze teksten, maar ook voor metaforisch taalgebruik in het algemeen. De Contemporary Theory of Metaphor stelt namelijk dat ons gehele denken kan worden uitgelegd in metaforen, die in taal gebruikt worden, cognitief verwerkt worden en een communicatieve functie hebben. In het huidige onderzoek staat de vraag centraal hoe leerlingen uit het derde leerjaar van de onderbouw havo/vwo de metaforen in teksten van Nederlandstalige hiphopmuziek begrijpen. Hiertoe is in het huidige onderzoek gekeken a) of leerlingen figuurlijk taalgebruik herkennen, b) op welke manier de leerlingen een metafoor verwerken en c) hoe leerlingen betekenis geven aan metaforen. Er is onderscheid gemaakt tussen vier verschillende typen metaforen: conventionele opzettelijke (CO), conventionele niet-opzettelijke (CN), nieuwe opzettelijke (NO) en nieuwe niet-opzettelijke (NN) metaforen. Aan de hand van een vragenlijst, die is afgenomen onder 133 leerlingen uit 3 havo/vwo, is geanalyseerd in hoeverre de metaforen herkend worden. Uit de analyse blijkt dat er een significant verschil bestaat tussen het herkennen van de verschillende typen: nieuwe metaforen en niet-opzettelijke metaforen worden meer dan conventionele metaforen en opzettelijke metaforen herkend en juist geïnterpreteerd. Vervolgens werden interviewgesprekken gehouden met leerlingen die zwak scoorden op de vragenlijst. Hoewel aan deze data geen definitieve conclusies te verbinden zijn, lijken de interviewdata erop te wijzen dat leerlingen metaforen zowel via het directe model als via het indirecte model verwerken. Om betekenis te geven aan metaforen gebruiken leerlingen de in eerdere onderzoeken benoemde methoden van vergelijken en categoriseren. Daarnaast lijken ze een methode te gebruiken waarbij de betekenis van een metafoor wordt vastgesteld aan de hand van de context van de rest van de tekst. De bevindingen van het huidige onderzoek dragen bij aan de verdere vorming van de Contemporary Theory of Metaphor. Bovendien draagt het huidige onderzoek bij aan verder onderzoek naar de mogelijkheden om hiphopmuziek in te zetten bij het vak Nederlands ten behoeve van de integratie van burgerschapseducatie, bewuste geletterdheid en de vaardigheden van het vak.

Aanleiding en relevantie

Het middelbaar onderwijs heeft naast haar taak van kennisoverdracht en het aanleren van praktische vaardigheden ook een taak in burgerschapsvorming (SLO, 2015)¹. Petchauer (2009) laat in een review van studies naar de inzet van hiphop in het onderwijs zien dat er in de Verenigde Staten, maar ook daarbuiten, trends waar te nemen zijn dat hiphop steeds meer wordt ingezet ter bevordering van burgerschap. Bovendien blijft de invloed van media op jongeren bij ouders een veelbesproken punt van zorg: het mobiele telefoongebruik van jongeren (e.g. Jonkers, 2018), het spelen van gewelddadige videogames (e.g. Oomen, 2018), enzovoorts. Zo ook het feit dat jongeren soms veelvuldig luisteren naar muziek waarin thema's als geweld en seks naar voren komen, zoals in hiphopmuziek en rapteksten² (e.g. Kraak, 2018; HLN, 2018). Ook vanuit het oogpunt van mediawijsheid en bewuste geletterdheid, waartoe het *Manifest Nederlands op School* (Neijt, Mantingh, Coppen, Oosterholt, De Gloppe & Witte, 2016) oproept, lijkt het dus van belang dat er in het Nederlandse onderwijs aandacht besteed wordt aan hiphopmuziek.

Hiphopmuziek wordt in Nederland steeds populairder. Een overzicht van de online muziekdienst Spotify laat zien dat in 2017 zes van de tien populairste artiesten in ons land Nederlandse hiphopartiesten waren (Genovesi, 2017) en dat in 2018 acht Nederlandse hiphopartiesten de top 10 bevolkten (NOS, 2018). Eerder onderzoek heeft aangetoond dat de zorgen omtrent de invloed van dit type muziek op jongeren niet geheel onterecht zijn. Zo geeft Petchauer (2009) aan dat een groep onderzoekers hiphop bestempelt als een destructieve cultuur, onder andere vanwege de dreigende beelden die door sommige rappers geschetst worden en het al dan niet overdreven geweld dat in teksten wordt gepresenteerd. Een meta-analyse van verschillende onderzoeken naar de effecten van muziek op gedrag laat zien dat er een positief verband bestaat tussen het luisteren naar muziek en verschillende anti-sociale gedragingen (Timmerman, Allen, Jorgensen, Herrett-Skjellum, Kramer & Ryan, 2008), die overigens niet verder toegelicht worden. Het experimentele onderzoek van Anderson, Carnegie en Eubanks (2003) toont bovendien aan dat de gewelddadige teksten van rockmuziek agressieve gedachten bij luisteraars veroorzaken.

Van Pelt (2018) heeft onderzoek gedaan naar dit media-effect bij het luisteren naar Nederlandse hiphopmuziek. Uit dit onderzoek blijkt dat er sprake is van een cultivation-effect van hiphopmuziek op jongeren: hoe meer zij naar Nederlandse hiphopmuziek luisteren, hoe meer zij het

¹ De burgerschapsopdracht voor scholen luidt als volgt: 'Het onderwijs a) gaat er mede van uit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving, b) is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie, en c) is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten' (Bronneman-Helmers & Zeijl, 2008, p. 176).

² Hoewel hiphopmuziek en rapmuziek in essentie niet dezelfde concepten zijn, worden deze termen in het huidige onderzoek inwisselbaar gebruikt. Tot dit muziekgenre worden artiesten gerekend die door muziekdienst Spotify als Nederlandse hiphopartiest worden aangemerkt.

wereldbeeld uit de teksten overnemen en hoe meer zij naar bepaalde rappers luisteren, hoe meer hun wereldbeeld overeenkomt met het wereldbeeld van die bepaalde rapper. Hoewel dit onderzoek geen causaliteit kan aantonen, lijkt er een duidelijke relatie te bestaan tussen het wereldbeeld van jongeren en de tijd die zij besteden aan het luisteren naar Nederlandse hiphopmuziek.

Rapmuziek is binnen de hiphopcultuur het voornaamste medium voor het uiten van wereldbeeld. Door metaforisch taalgebruik in rapmuziek, komt het geschetste beeld in de lyrics niet altijd overeen met de werkelijkheid. Het kan zowel een positiever als negatiever beeld van de werkelijkheid schetsen. Zo beschrijven teksten van sommige Amerikaanse hiphopartiesten de buurten waar rappers opgroeien en wonen nog als stereotype arm en gevaarlijk, terwijl er veel verbeteringen en ontwikkelingen zijn geweest. Rappers doen dit deels bewust als protest, maar schetsen hiermee wel een vertekend beeld van de werkelijkheid (Crossley, 2005). Thibodeau en Boroditsky (2012) benadrukken dat metaforen invloed hebben op onze beslissingen, zonder dat we ons daar bewust van zijn. Lakoff en Johnson (1980) gaan er bovendien van uit dat metaforen een belangrijke rol spelen in het bepalen van wat werkelijkheid is. Het is daarom van belang dat er inzicht verkregen wordt in de vraag of en hoe leerlingen het metaforisch taalgebruik in muziektteksten begrijpen.

Relevantie voor het onderwijs

Het vak Nederlands is bij uitstek geschikt om burgerschapseducatie en bewuste geletterdheid te integreren. Het *Manifest Nederlands op School* (Neijt, et al., 2016) roept immers op tot bijdragen aan de culturele, maatschappelijke en persoonlijke vorming van leerlingen. Hiphop wordt al op verschillende manieren in het onderwijs Nederlands ingezet (e.g. Dumont, 2013; Claessens, 2014), maar hierbij is de hiphop vaak een manier om een bepaalde vaardigheid te behandelen, zoals het herkennen van stijlfiguren als onderdeel van poëzie. Petchauer (2009) laat echter zien dat hiphop ook voor zowel de culturele en maatschappelijke als voor de persoonlijke vorming van leerlingen kan worden ingezet. Het huidige onderzoek draagt bij aan het op deze manier inzetten van hiphop in het Nederlandse onderwijs.

Bovendien bieden de resultaten van het huidige onderzoek inzicht in de manier waarop leerlingen met metaforisch taalgebruik omgaan. In het huidige referentiekader Nederlands dienen leerlingen aan het eind van de onderbouw havo/vwo en aan het einde van het vmbo (niveau 2F) het verschil tussen letterlijk en figuurlijk taalgebruik te kennen. In de bovenbouw havo/vwo wordt vervolgens uitgebreider aandacht besteed aan de verschillende stijlfiguren (Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen, 2009). Om het onderwijs in stijlfiguren, waarvan metaforen onderdeel zijn, goed te kunnen afstemmen op de leerbehoeften van de leerlingen is het van belang te weten waar de moeilijkheden liggen met betrekking tot het verwerken van metaforen. De resultaten van het huidige

onderzoek kunnen dus een bijdrage leveren aan het verbeteren van het vaardighedenonderwijs bij Nederlands. Het huidige onderzoek is daarmee een eerste stap naar het inzetten van Nederlandse hiphopmuziek bij het vak Nederlands ten behoeve van de integratie van burgerschapseducatie, bewuste geletterdheid en de vaardigheden die bij het vak Nederlands horen.

Wetenschappelijke relevantie

Het huidige onderzoek vindt haar fundamenteën in de Contemporary Theory of Metaphor, die oorspronkelijk door Lakoff (1993) werd geformuleerd en door Steen (2011) werd herzien. De theorie bekijkt hoe metaforen in de taal worden gebruikt, hoe ze cognitief verwerkt worden en wat hun communicatieve functie is. Steens (2011) specificering van de theorie biedt meer inzicht in het complex van metaforen dan de oorspronkelijke theorie van Lakoff. Het huidige onderzoek draagt met empirische resultaten bij aan de verdere vorming van de Contemporary Theory of Metaphor.

Bovendien is het huidige onderzoek een aanvulling op de steeds groeiende database onderzoeken naar media-effecten. Waar veel onderzoek gedaan wordt naar de mogelijke effecten van verschillende media op kinderen en jongeren, draagt het huidige onderzoek bij aan het achterhalen van de processen die aan deze beïnvloeding ten grondslag ligt. Met betrekking tot hiphopmuziek is er al veel onderzoek gedaan naar videoclippen en vaak in het licht van de Amerikaanse cultuur (Van Pelt, 2018). Het huidige onderzoek kijkt naar Nederlandstalige muziek en richt zich specifiek op de teksten van hiphopmuziek.

Ten slotte bieden de resultaten van het huidige onderzoek inzicht in het verwerkingsproces van metaforen bij een specifieke leerlingenpopulatie. Hiermee draagt het bij aan de onderzoeksliteratuur in het educatieve vakgebied en biedt het perspectieven voor onderzoek naar onderwijsverbetering.

Onderzoeksvraag

In het huidige onderzoek staat de volgende vraag centraal:

Hoe begrijpen leerlingen uit het derde leerjaar van de onderbouw havo/vwo de metaforen die in teksten van Nederlandstalige hiphopmuziek gebruikt worden?

Het 'begrijpen' wordt in het huidige onderzoek in drie stappen onderzocht: er wordt gekeken a) of de leerlingen het figuurlijke taalgebruik herkennen, b) op welke manier de leerlingen de metafoer verwerken en c) hoe de leerlingen betekenis geven aan de metafoer.

Theoretisch kader

Metaforen zitten verweven in ons dagelijks taalgebruik. De titel van het toonaangevende werk van Lakoff en Johnson, *Metaphors we live by* (1980), en de interpretatie van ons taalgebruik die de auteurs uiteenzetten geven aan dat ons gehele denken kan worden uitgelegd in metaforen. De Contemporary Theory of Metaphor (Steen, 2011) vormt het framework voor het huidige onderzoek. Steen (2011) onderscheidt drie dimensies die bij metaforen een rol spelen: *language*, *thought* en *communication*. Met andere woorden, metaforen worden in de taal gebruikt, worden cognitief verwerkt en kunnen een communicatieve functie hebben. Die communicatieve functie werd aanvankelijk niet altijd onderzocht, maar is juist belangrijk. Ook voor het huidige onderzoek, omdat hiphopmuziek bij uitstek een muziekgenre is waarin artiesten een boodschap willen overbrengen. In wat volgt wordt verder ingegaan op de definitie, vorm en functie van metaforen.

Metaforen en metoniemen

Er worden verschillende soorten stijlfiguren onderscheiden. De nadruk ligt in dit onderzoek op metaforen en metoniemen, want deze twee stijlfiguren komen in rapmuziek vaak voor (Crossley, 2005; Waszink, 2013). Het woord metafoor is afgeleid van *phorein*, wat 'overdragen' betekent: een metafoor draagt betekenis van het ene domein over op het andere domein (Brillenburger Wurth & Rigney, 2006). Het object waarop de metafoor betrekking heeft, zal worden aangeduid met 'domein Y'; het object waarvan de eigenschappen worden overgedragen zal aangeduid worden met 'domein X':

Kees zat erbij als een dood vogeltje.

Domein Y = Kees.

Domein X = een dood vogeltje.

Metaforen zijn selectief, want een metafoor projecteert niet alle eigenschappen of kenmerken van domein X op domein Y (Lakoff & Johnson, 1980; Brillenburger Wurth & Rigney, 2006). Een metafoor geeft derhalve niet aan dat domein X en Y gelijk zijn, maar legt domein Y uit in termen van domein X. Met de metafoor 'Tijd is geld' wordt bijvoorbeeld niet bedoeld dat tijd en geld twee dezelfde concepten zijn. Je kunt iemand immers geld geven en dat geld ook terugkrijgen, maar je kunt je gegeven tijd niet terugkrijgen. Er bestaan dus wel degelijk verschillen tussen de concepten, maar de eigenschappen van geld worden gebruikt om over tijd te kunnen praten (Lakoff & Johnson, 1980).

Ook metoniemen dragen betekenis over van domein X op domein Y. In tegenstelling tot de metafoor, bestaat er bij een metoniem echter wel een relatie tussen de domeinen die met elkaar

worden geassocieerd (Lakoff & Johnson, 1980; Brillenburg Wurth & Rigney, 2006). Bij een metoniem wordt een deel benoemd, terwijl het geheel bedoeld wordt: 'De gele hesjes hebben een demonstratie aangekondigd'. De groep mensen die voor een bepaald doel in het openbaar demonstreren, worden hier aangeduid door slechts een deel te benoemen, namelijk de kenmerkende gele hesjes die de leden van de groep dragen.

Van Assche (1989, p. 312) geeft een completere definitie van het fenomeen metafoor, zoals die ook in het huidige onderzoek gehanteerd zal worden:

De metafoor [...] is een vorm van beeldspraak waarbij twee componenten, bestaande uit een woord, reeks woorden of zinnen, op grond van een gelijkenisaspect of van analogie, met elkaar in nauwe betekenisrelatie worden gebracht, alhoewel de twee componenten tot een heel verschillend aangevoeld betekenisdomein behoren. Daardoor ontstaat een spanning met de omgevende tekst, met de situatie of met de intentie van de spreker (schrijver) die evenwel door de toehoorder (lezer) meestal tot zinvolle informatie kan worden omgevormd.

Metaforen worden om verschillende redenen gebruikt. In literatuur en fictie dienen stijlfiguren een esthetisch doel, maar veel vaker wordt het gebruikt om abstracte concepten in woorden te vatten en inzichtelijk te maken. De Contemporary Theory of Metaphor gaat ervan uit dat er aan de basis van elke metafoor een conceptuele metafoor ligt die het begin vormt van een proces van betekenis geven aan figuurlijk taalgebruik (Lai, Curran & Menn, 2009). Deze conceptuele metaforen werden door Lakoff en Johnson (1980) geïntroduceerd. Hun uitgangspunt is dat deze conceptuele metaforen een groot deel van ons denken structureren, doordat ze bepalen in welke termen we over bepaalde concepten denken en praten. Een voorbeeld is de conceptuele metafoor 'tijd is geld'. Dit metaforische concept maakt het mogelijk dat we betekenisvolle uitspraken kunnen doen als 'Je *verliest* tijd', 'Het *kost* me minstens een uur om die opdracht uit te voeren' en 'Ik heb veel tijd in het project *geïnvesteerd*'.

Ook leggen Lakoff en Johnson (1980) uit hoe personificatie, een vorm van metafoor, ontastbare concepten concreter maakt door ze menselijke eigenschappen toe te kennen. De Nederlandse uitdrukking 'angst is een slechte raadgever' is daar een duidelijk voorbeeld van, maar ook in de uitspraak 'Hij mag van zijn geloof niet werken op zondag' is een personificatie te herkennen. Het geloof wordt de menselijke eigenschap toegekend iemand dingen te kunnen verbieden. Door deze vergelijking zijn we in staat het abstracte begrip 'geloof' te begrijpen, doordat we het kunnen relateren aan onze eigen menselijke ervaringen (Lakoff & Johnson, 1980).

Taalkundig en communicatief perspectief

Uit eerdere onderzoeken komen grofweg twee perspectieven op metaforen naar voren³. Wanneer metaforen vanuit taalkundig perspectief worden geanalyseerd, is er aandacht voor de vorm van de metafoor. In dergelijk onderzoek staat de taalkundige structuur van metaforen centraal. De functie en betekenis van metaforen staan centraal in onderzoek met een communicatieve invalshoek.

Een metafoor als 'Het leven is als een reis', zou vanuit een taalkundig perspectief worden gecategoriseerd als een als-vergelijking. Deze categorisatie geeft de taalkundige structuur weer: domein X en domein Y zijn met elkaar verbonden door het voegwoord 'als' en deze metafoor wordt om die reden als zodanig geassocieerd. De als-vergelijking onderscheidt zich op basis van dit taalkundige kenmerk van andere vormen van metafoor (Lagerwerf, 1993).

Lakoff en Johnson (1980) zouden dezelfde metafoor bestempelen als een *structural metaphor*, omdat domein Y wordt uitgelegd in termen van domein X, waardoor bepaalde kenmerken van domein Y worden benadrukt of juist verborgen blijven. Zij bekijken op welke manier de metafoor wordt ingezet om een boodschap over te brengen en hebben dus aandacht voor de communicatieve functie van een metafoor.

In het huidige onderzoek zijn beide invalshoeken van belang: bij het herkennen van metaforen speelt de taalkundige vorm een rol en omdat hiphopmuziek vaak een boodschap wil overbrengen, speelt de communicatieve invalshoek ook een belangrijke rol⁴. Bovendien geven onder andere Lakoff en Johnson (1980) aan dat de betekenis die aan metaforen gegeven wordt cultuurafhankelijk is. Omdat rapmuziek in ieder geval oorspronkelijk een uiting is van de hiphopcultuur, is het ook daarom van belang te kijken naar de functie en betekenis van metaforen.

Taalkundige Vivien Waszink (2013) inventariseert het taalgebruik in Nederlandse hiphopmuziek en laat zien hoe belangrijk de communicatieve functie van metaforen en vergelijkingen⁵ daarin is. Vrijwel alle nederhoppers, zoals Waszink de artiesten noemt, spelen met taal en presenteren allerlei metaforen en vergelijkingen die de luisteraar op het verkeerde been zetten. Dit doen de rappers heel bewust om de aandacht te trekken.

Conventionele en nieuwe metaforen

In zijn definitie (zie p. 9) merkt Van Assche (1989) een belangrijk aspect van metaforen aan, namelijk dat zij door de toehoorder of lezer meestal probleemloos kunnen worden geïnterpreteerd. Dit kan

³ Een verdere onderverdeling in perspectieven is mogelijk (zie Walenkamp, 2007), maar niet van belang in het huidige onderzoek.

⁴ Verdere specificaties van de onderscheiden typen metaforen in het taalkundig (zie Lagerwerf, 1993) en communicatief perspectief zijn voor het huidige onderzoek niet relevant.

⁵ Waszink (2013) onderscheidt daarnaast woordgrappen en woordspelingen. Deze categorieën zijn in het huidige onderzoek buiten beschouwing gelaten.

voorkomen doordat een metafoor een vast onderdeel is gaan uitmaken van het dagelijks taalgebruik. In dat geval spreken we van zogenoemde ‘dode metaforen’. Deze worden veelal niet meer herkend als metafoor. Steen (2011) onderscheidt binnen de conceptuele structuur van metaforen twee hoofdtypen en gebruikt de term ‘conventionele metaforen’ voor dit type. Bowdle en Gentner (2005) geven in hun theorie *the career of metaphor* aan dat er sprake is van een conventionele metafoor als zowel de letterlijke als de figuurlijke betekenis van domein X bekend zijn. Domein X is in dat geval polysemantisch: het kent meerdere betekenissen⁶. Dit is mogelijk doordat de letterlijke en figuurlijke betekenis semantische overeenkomsten kennen. Een voorbeeld van een conventionele metafoor is ‘het gen is een blauwdruk’. Volgens het woordenboek Van Dale (2015, p.503) is de betekenis van blauwdruk ‘1. kopie van een (bouwkundige) tekening in witte lijnen op blauw papier, 2. *fig.* plan van uitvoering’. We kennen dit woord in de letterlijke betekenis als de tekening met het ontwerp van een gebouw. Dit woord kent echter ook een figuurlijke betekenis van ‘plan van uitvoering’ en geeft daarmee aan de uitdrukking de betekenis dat genen het ontwerp zijn van ons lichaam. Conventionele metaforen structureren het alledaagse conceptuele systeem van onze cultuur. Daarom vind je conventionele metaforen terug in alledaags taalgebruik (Lakoff & Johnson, 1980).

De ‘levende metaforen’ – of ‘nieuwe metaforen’ (Steen, 2011) – worden daarentegen nog als metafoor herkend. Bij een nieuwe metafoor is er sprake van een domein X waarvan nog slechts de letterlijke betekenis bekend is (Bowdle & Gentner, 2005). Nieuwe metaforen zijn creatief en geven op een nieuwe manier betekenis aan ervaringen (Lakoff & Johnson, 1980). De toehoorder of lezer interpreteert de metafoor op basis van culturele aspecten, talige kennis en de situationele en talige context van de uitdrukking (Van Assche, 1989). Een voorbeeld van een nieuwe metafoor is ‘ik vouw papier’, afkomstig uit de muziektekst van het nummer *Krantenwijk* van rappers Lil’ Kleine en Boef. Het woord ‘papier’ is bekend in de betekenis van ‘geld in bankbiljetten’ (Van Dale, 2015, p. 2895), maar de uitdrukking ‘papier vouwen’ is niet bekend met de betekenis van geld. Deze nieuwe uitdrukking geeft aan dat de rappers veel geld verdienen.

Hiphopartiesten worden door liefhebbers, kenners en de media nogal eens ‘taalvirtuozen’ of ‘taalkunstenaars’ genoemd. Een onderzoek van Reuneker, Waszink en Van der Wouden (2017) toonde aan dat de woordenschat van bekende Nederlandse hiphopartiesten niet onder doet voor die van bekende literaire Nederlandse schrijvers. Bovendien geeft Waszink (2013) aan dat er in Nederlandse

⁶ Wanneer een conventionele metafoor polysemantisch is geworden, kan zelfs bediscussieerd worden of er nog sprake is van een metafoor. De figuurlijke betekenis is immers ook een ‘officiële’ betekenis van het woord geworden, waardoor het woord niet in een betekenis gebruikt wordt die los van de context niet aan het woord zou worden toegekend.

rapmuziek veel neologismen voorkomen: bestaande woorden met een nieuwe betekenis⁷. Deze resultaten wekken de verwachting dat er in teksten van rapmuziek ook of vooral nieuwe metaforen zullen voorkomen.

Opzettelijke en niet-opzettelijke metaforen

Taalkundig gezien onderscheidt Steen (2011) metaforen en vergelijkingen. Hoewel een vergelijking een vorm is van metafoor (Lagerwerf, 1993), is het taalkundige verschil tussen deze beide vormen interessant. Bij een vergelijking wordt duidelijk dat er twee concepten naast elkaar gelegd worden door toevoeging van de lexicale component '(net) als' (Bowdle & Gentner, 2005). In een dergelijke taaluiting wordt dus expliciet gemaakt dat er sprake is van figuurlijk taalgebruik (Waszink, 2013). Steen (2011) spreekt in het geval van vergelijkingen daarom van opzettelijke metaforen. In een vergelijking worden bovendien zowel domein X als domein Y genoemd. Een voorbeeld van een opzettelijke metafoor is: 'Hij rent *als* een kip zonder kop door het huis'.

In tegenstelling tot de vergelijking, wekt de taalkundige structuur van een metafoor de indruk dat de twee concepten hetzelfde zijn of in ieder geval tot eenzelfde categorie behoren (Bowdle & Gentner, 2005). Ook in dit geval gaat de letterlijke betekenis van een taaluiting niet op, maar wordt dit door de zender van de boodschap niet geëxpliciteerd (Waszink, 2013). Steen (2011) spreekt daarom van niet-opzettelijke metaforen. De hierboven genoemde vergelijking is als niet-opzettelijke metafoor als volgt geformuleerd: 'De kip zonder kop rent door het huis'. In niet-opzettelijke metaforische uitdrukkingen wordt alleen domein X genoemd en blijft domein Y impliciet.

Steen (2008) geeft aan dat nieuwe metaforen over het algemeen gekenmerkt kunnen worden als opzettelijke metaforen. Vaak wil de zender met een nieuwe metafoor een duidelijke boodschap overbrengen met als doel de mening van de ontvanger te beïnvloeden en in dat geval zal hij vaak kiezen voor een opzettelijke metafoor. Omdat hiphopmuziek bij uitstek een muziekgenre is waar de artiesten een boodschap willen overdragen op de luisteraars, is daarom de verwachting dat er ook of vooral opzettelijke metaforen zullen voorkomen in de muziektteksten van Nederlandse hiphopartiesten. Tabel 1 toont voorbeelden, afkomstig uit rapteksten, van de verschillende soorten metaforen die in het huidige onderzoek centraal staan.

⁷ Sommige taalwetenschappers beschouwen alleen totaal nieuw gevormde woorden als neologismen. Andere taalwetenschappers rekenen ook nieuwe leenwoorden en bestaande woorden in een nieuwe betekenis tot de categorie neologisme (Waszink, 2013).

Tabel 1. Overzicht van voorkomende metaforen in rapteksten.

Nieuwe, opzettelijke metaforen	Conventionele, opzettelijke metaforen
<i>Je moet zakken tot de grond alsof je moeder is gevallen</i>	<i>Ze is een lot uit de loterij</i>
<i>Dames spelen zoet als snoep</i>	<i>Deze leven lijkt op een wedstrijd</i>
Nieuwe, niet-opzettelijke metaforen	Conventionele, niet-opzettelijke metaforen
<i>Ik hecht niet meer ik wil spatie</i>	<i>Onze wegen hadden never nooit moeten kruisen</i>
<i>Ik ben gekomen uit de jungle</i>	<i>We kunnen cruisen in de Benz</i>

Metaforen herkennen en verwerken

Verklaringen voor de cognitieve verwerking van metaforen kunnen grofweg worden ingedeeld in twee groepen: het indirecte model en het directe model. Het indirecte model gaat ervan uit dat een metafoor in eerste instantie de letterlijke betekenis oproept. Wanneer die niet passend is in de context, wordt er gezocht naar een figuurlijke betekenis die wel binnen de context past. Het directe model gaat ervan uit dat metaforen direct als zodanig worden herkend en dat als gevolg daarvan niet alleen de letterlijke, maar ook de figuurlijke betekenis meteen opgeroepen worden (Lai, Curran & Menn, 2009).

Omdat bij een nieuwe metafoor de figuurlijke betekenis nog niet geïntegreerd is, is de verwachting dat nieuwe metaforen via het indirecte model verwerkt worden. De letterlijke betekenis wordt niet passend ervaren, waarna de ontvanger van de boodschap op zoek zal moeten naar een figuurlijke betekenis. Zo gebruikt de rapper Sevn Alias in zijn nummer *Patsergedrag* de uitdrukking ‘[...] maar nu duikt ze en kopt ze, Van Persie’. De letterlijke betekenis van deze uitdrukking doet vermoeden dat de rapper de voetbalkwaliteiten van een vrouw vergelijkt met die van de professionele voetballer Robin van Persie. Deze betekenis is echter niet passend binnen de context van de rest van de tekst, waar de rapper duidelijk maakt dat hij veel geld verdient en veel gewillige vrouwen om zich heen heeft. De luisteraar zal dus op zoek moeten naar een betekenis die wel binnen deze context past.

Anders is dat bij een conventionele metafoor. Het feit dat veel conventionele metaforen sterk ingeburgerd zijn in het Nederlandse taalgebruik (Lakoff & Johnson, 1980; Van Assche, 1989) doet vermoeden dat conventionele metaforen via het directe model verwerkt worden. Zowel de letterlijke als de figuurlijke betekenis worden immers direct opgeroepen. Lai, Curran en Menn (2009) merkten echter wel een verschil op tussen de verwerking van letterlijke tekst en conventionele metaforen. Dit verschil kan aangeven dat ook bij conventionele metaforen het indirecte model in werking treedt. De verwachting is dat de verwerking van conventionele metaforen via het indirecte model sneller verloopt dan de verwerking van nieuwe metaforen volgens dit model.

Onderzoek van Van Driessche (2011) geeft aan dat het voor jonge kinderen moeilijk is om conventionele metaforen te herkennen, omdat deze vorm van figuurlijk taalgebruik een beroep doet op hun concrete kennis van de wereld en van taal. Conventionele metaforen zijn voor kinderen meer onderdeel van de woordenschat. Wanneer zij zowel de letterlijke als de figuurlijke betekenis van een concept kennen, is te verwachten dat zij nog niet over genoeg wereld- en taalkennis beschikken om te kunnen inschatten wanneer er sprake is van een conventionele metafoor. Op basis van het curriculum van de onderbouw van de middelbare school is te verwachten dat ook de leerlingen in 3 havo/vwo nog niet over voldoende taalkennis beschikken om een conventionele metafoor te identificeren.

Wanneer de ontvanger de letterlijke betekenis van een metafoor wel als passend binnen de context ervaart, wordt de metafoor niet als zodanig herkend. Dit kan zowel bij nieuwe als bij conventionele metaforen voorkomen. Logischerwijs is te verwachten dat opzettelijke metaforen vaker als zodanig herkend worden dan niet-opzettelijke metaforen. De talige aanwijzing in een opzettelijke metafoor dat er sprake is van figuurlijk taalgebruik fungeert als aanwijzing voor de ontvanger dat hij op zoek zal moeten naar een andere betekenis dan de letterlijke betekenis.

Betekenis geven aan metaforen

Lakoff en Johnson (1980) stellen een aantal voorwaarden waaraan voldaan moet worden om een zin te kunnen begrijpen en op waarheid te kunnen beoordelen. Ten eerste moet de ontvanger van de zin, in dit geval de luisteraar, de zin begrijpen en in zekere mate de situatie begrijpen waarin de zin geuit worden. Als het begrip van de zin en de situatie genoeg overeenkomen, kun je de zin beoordelen als waar. Daarvoor is het soms nodig dat je aan concepten in de zin eigenschappen toekent die in eerste instantie niet aanwezig zijn. Om de zin 'de mist hangt voor de berg' te kunnen begrijpen, is het bijvoorbeeld nodig om de berg een voorkant toe te kennen en om de mist als een begrensd element te zien. Steen (2011) noemt deze manier van betekenis geven *comparison* (vergelijken): betekenis wordt gegeven door domein X en Y te vergelijken en te bekijken welke eigenschappen van X toepasbaar zijn op domein Y.

In andere gevallen kun je de concepten in een zin vergelijken met het prototype van de categorie waartoe ze behoren om betekenis aan een zin te kunnen geven (Lakoff & Johnson, 1980): *categorization* (categoriseren; Steen, 2011). Als betekenis wordt gegeven door categoriseren, beschouwt de ontvanger van de boodschap domein X en domein Y als onderdelen van eenzelfde categorie, waardoor eigenschappen die kenmerkend zijn voor die categorie worden overgedragen op domein Y (Glucksberg & Keysar, 1990).

Lakoff en Johnson (1980) geven aan dat letterlijk taalgebruik direct begrepen wordt via de bovengenoemde mechanismen. Wanneer deze directe verwerking niet opgaat, treden nog steeds

dezelfde mechanismen op, maar dienen deze mechanismen begrepen te worden in termen van andere concepten. Met andere woorden, het begrijpen van domein Y in termen van domein X gaat via dezelfde mechanismen die optreden bij het verwerken van letterlijk taalgebruik. Bowdle en Gentner (2005) hebben met experimenteel onderzoek aangetoond dat proefpersonen de voorkeur gaven aan betekenis geven door middel van vergelijking bij opzettelijke metaforen. Zij verklaren dit met het feit dat er in het geval van opzettelijke metaforen nog geen metaforische categorie bestaat waaraan de vergelijking kan worden toegevoegd. In dat geval worden eigenschappen van domein X geprojecteerd op domein Y om de zin te kunnen gebruiken. Voor niet-opzettelijke metaforen bestaat een dergelijke categorie al wel en deze kunnen dan ook zowel met vergelijken als met categoriseren gedecodeerd worden. Uit het onderzoek van Bowdle en Gentner (2005) blijkt dat proefpersonen bij die metaforen de voorkeur geven aan categoriseren.

Verwachtingen voor het huidige onderzoek

In het huidige onderzoek staat de vraag centraal hoe leerlingen de metaforen in teksten van Nederlandstalige hiphopmuziek begrijpen. Daartoe is het nodig om te weten a) of de leerlingen herkennen dat ze met figuurlijk taalgebruik te maken hebben, b) op welke manier zij de metafoor verwerken en c) hoe zij aan de metafoor betekenis geven.

Wanneer de leerlingen de letterlijke betekenis van een metafoor passend vinden, hebben ze de metafoor niet herkend. Op basis van de literatuur is de verwachting dat leerlingen in het geval van conventionele metaforen vaak wel de figuurlijke betekenis aan de uitdrukking toekennen, omdat de figuurlijke betekenis daarvan in dezelfde mate geïntegreerd is als de letterlijke betekenis. Bij nieuwe metaforen is de kans groter dat leerlingen de letterlijke of een onjuiste figuurlijke betekenis toekennen, omdat de figuurlijke betekenis nog niet geïntegreerd is. Daarnaast is logischerwijs de verwachting dat opzettelijke metaforen eerder herkend worden dan niet-opzettelijke metaforen vanwege de taalkundige aanwijzing voor figuurlijk taalgebruik.

Op basis van de literatuur is de verwachting dat conventionele metaforen via het directe model verwerkt worden. Omdat kinderen dit type metafoor vaak nog niet als zodanig herkennen, is de verwachting dat zij direct de figuurlijke betekenis zullen noemen. Nieuwe metaforen zullen via het indirecte model verwerkt worden, omdat de figuurlijke betekenis daar nog niet van bekend is. Het is echter ook mogelijk dat de leerlingen die veel naar hiphopmuziek luisteren de nieuwe metaforen ook via de directe route verwerken, omdat zij al bekend zijn met de gebruikte metaforiek. Hier zal naar verwachting een verschil optreden tussen leerlingen op basis van hun interesse in muziek en hun luistergedrag. Uit het huidige onderzoek zal blijken of er een verschil optreedt tussen het verwerken van opzettelijke en niet-opzettelijke metaforen.

Met betrekking tot het geven van betekenis aan metaforen, is de verwachting voor het huidige onderzoek dat leerlingen zowel de methode van categoriseren als de methode van vergelijken zullen gebruiken. Op basis van de literatuur kan verwacht worden dat aan opzettelijke metaforen veelal betekenis gegeven wordt door vergelijken en dat voor niet-opzettelijke metaforen vaker categoriseren gebruikt wordt. Het huidige onderzoek zal uitwijzen of er ook verschillen optreden tussen conventionele en nieuwe metaforen.

Methode

Voorafgaand aan het eigenlijke onderzoek werd een kort inventariserend onderzoek gedaan om inzicht te verkrijgen in de typen metaforen die in de rapteksten voorkomen. Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden werd een vragenlijst afgenomen, gevolgd door individuele gesprekken met leerlingen. Het doel van de vragenlijst was te achterhalen welke metaforen de leerlingen herkenden en of ze vervolgens de juiste figuurlijke betekenis toekenden. De individuele gesprekken dienden ertoe meer inzicht te verkrijgen in het denkproces van de leerlingen tijdens het verwerken van de metafoor.

Dataverzameling rapteksten

Voor het huidige onderzoek werden de muziektteksten van verschillende populaire Nederlandse hiphopartiesten gebruikt. Deze muziektteksten vormden de basis voor het vooronderzoek en werden gebruikt voor het opstellen van de vragenlijst. Bovendien werden teksten van deze artiesten gebruikt als uitgangspunt voor de verdiepende interviews.

Cundiff (2013) selecteerde voor zijn onderzoek muziek op basis van een landelijke toplijst. In het huidige onderzoek werden de data op dezelfde manier verzameld. Online muziekstreamingdienst Spotify maakt jaarlijks een top 10 met meest gestreamde artiesten. De Nederlandse hiphopartiesten Josylvio, Ronnie Flex en Lil' Kleine behoorden zowel in 2017 als in 2018 tot de populairste artiesten in Nederland. Voor elke artiest werden de teksten van de drie meest beluisterde nummers die (mede) door de artiest uitgevoerd zijn, geselecteerd op basis van het aantal luisterbeurten op Spotify (zie Tabel 2). De teksten werden verkregen via de website genius.com, een website waarop de muziektteksten van voornamelijk hiphopmuziek te vinden zijn en waar deze teksten in samenspraak met de community worden geannoteerd. Deze teksten zijn opgenomen in Bijlage I.

Inventarisatie

In het huidige onderzoek werd onderscheid gemaakt tussen vier typen metaforen: conventionele opzettelijke, conventionele niet-opzettelijke, nieuwe opzettelijke en nieuwe niet-opzettelijke metaforen. Het vooronderzoek bestond uit een inventarisatie van het voorkomen van deze verschillende typen metaforen in de muziektteksten van Nederlandstalige hiphopartiesten. Hiervoor werd van elke geselecteerde artiest een tekst geanalyseerd op deze metaforen. Dit betroffen teksten van een willekeurig nummer uit de top 10 van meest geluisterde nummers van de artiest. Bij een eerste lezing van de tekst werd metaforisch taalgebruik gemarkeerd. Hierna werd geïnventariseerd welke van de vier typen metaforen in de gemarkeerde tekstfragmenten voorkwamen. In de teksten werden alle typen metaforen gevonden.

Tabel 2. Aantal luisterbeurten van de populairste nummers van de hiphopartiesten op 30 april 2019.

Artiest	Titel nummer	Aantal luisterbeurten
Josylvio	Catch up	38.382.908
	Hey Meisje (met Esko en Hansie)	34.842.316
	Ride or Die	24.147.974
Ronnie Flex	Energie (met Frenna)	50.763.635
	Drank & Drugs (met Lil' Kleine)	43.090.754
	Come Again (met Boef)	41.258.705
Lil' Kleine	Krantenwijk (met Boef)	60.582.250
	Verleden Tijd (met Frenna)	55.052.409
	Loterij (met Ronnie Flex)	43.171.712

Vragenlijstonderzoek

Om de deelvraag te beantwoorden of leerlingen metaforisch taalgebruik als zodanig herkennen, werd een online vragenlijst afgenomen. Hieronder wordt dit vragenlijstonderzoek nader toegelicht.

Design

De vragenlijst werd gemaakt met de online tool Google Forms. De vragenlijst bestond uit de volgende onderdelen: instructietekst, vragen over tekstfragmenten, luistergedrag en bekendheid met de teksten en demografische gegevens. Aan het eind van de vragenlijst werd de respondenten gevraagd hun e-mailadres in te vullen, wat nodig was voor het vervolg van het onderzoek. De gehele vragenlijst is opgenomen in Bijlage II.

Tekstfragmenten

De respondenten kregen vijftien tekstfragmenten te zien met daarin een aantal woorden geel gemarkeerd, met daarbij de vraag 'Geef in je eigen woorden aan wat de gemarkeerde tekst betekent'. In twaalf fragmenten was er sprake van metaforisch taalgebruik, in drie fragmenten van letterlijk taalgebruik. In de tekstfragmenten met metaforen kwamen alle verschillende typen metaforen – conventioneel opzettelijk, conventioneel niet-opzettelijk, nieuw opzettelijk en nieuw niet-opzettelijk – even vaak voor. De tekstfragmenten werden willekeurig afgewisseld in de vragenlijst. De letterlijke fragmenten dienden om te voorkomen dat leerlingen het onderzoeksdoel achterhaalden. Bovendien geven letterlijke tekstfragmenten informatie over de mate waarin metaforen herkend worden, omdat soms ook aan letterlijke tekstfragmenten een metaforische betekenis wordt toegekend (Glucksberg & Keysar, 1990). Elke vraag in de vragenlijst had dezelfde opbouw en instructie, om te voorkomen dat

een wisselende manier van vraagstelling invloed had op de resultaten. De vragen over tekstfragmenten betroffen open vragen, wat betekende dat de respondenten een onbeperkt aantal tekens konden gebruiken in hun antwoord.

Voorbeeldvragen van een tekstfragment met een metafoor en een tekstfragment zonder metafoor zijn de volgende:

Voorbeeldvraag metafoor:

Lees onderstaand tekstfragment. Geef in je eigen woorden aan wat de gemarkeerde tekst betekent.

Ik had geen dromen om te rappen, maar wel dromen over bricks.

Ben gekomen om te cashen, verder hoeft je Masri niks.

Kan geen concurrentie zien, **ik laat die rappers in de mist.**

Voorbeeldvraag letterlijke betekenis:

Lees onderstaand tekstfragment. Geef in je eigen woorden aan wat de gemarkeerde tekst betekent.

Kan het zelf niet geloven, wat me al is overkomen

Ik blijf rennen voor m'n dromen die ik heb, eh mattie

Ik zit met Esko deze zomer, in een dikke waggie

Luistergedrag, bekendheid met teksten en demografische gegevens

In navolging van eerder onderzoek (Ward & Friedman, 2006; Van Pelt, 2018) werd in het huidige onderzoek het luistergedrag van de respondenten bevestigd met twee vragen: 'Hoeveel uur luister je per dag naar muziek?' en 'Hoeveel uur luister je per dag naar Nederlandse hiphopmuziek?'. Ook werd de respondenten gevraagd hoeveel van de tekstfragmenten zij herkenden. Ten slotte werden hun geslacht, leeftijd en thuistaal bevestigd.

Pre-test vragenlijst

Een papieren versie van de vragenlijst werd voorgelegd aan drie groepjes van vijf leerlingen uit het tweede leerjaar havo/vwo op UniC Utrecht. Deze leerlingen werden niet benaderd voor het uiteindelijke vragenlijstonderzoek, maar leken wat betreft demografische kenmerken wel op de respondenten voor het onderzoek.

De leerlingen namen de instructie en de vragen met tekstfragmenten door. Alle leerlingen gaven aan dat er geen onduidelijkheid bestond over wat er van hen verwacht werd. Vrijwel alle leerlingen gaven aan dat ze sommige vragen relatief makkelijk vonden, maar dat andere tekstfragmenten een stuk moeilijker waren. Geen van de leerlingen herkende alle tekstfragmenten,

maar een aantal leerlingen gaf wel aan enkele fragmenten te kennen. De vragen over luistergedrag en demografische gegevens werden in deze bespreking buiten beschouwing gelaten.

De leerlingen werd vervolgens gevraagd zich voor te stellen dat ze de vragenlijst online moesten invullen. Hun voorkeur ging uit naar het presenteren van zoveel mogelijk vragen, en zeker alle vragen over tekstfragmenten, op één pagina. De online vragenlijst werd op deze manier opgebouwd.

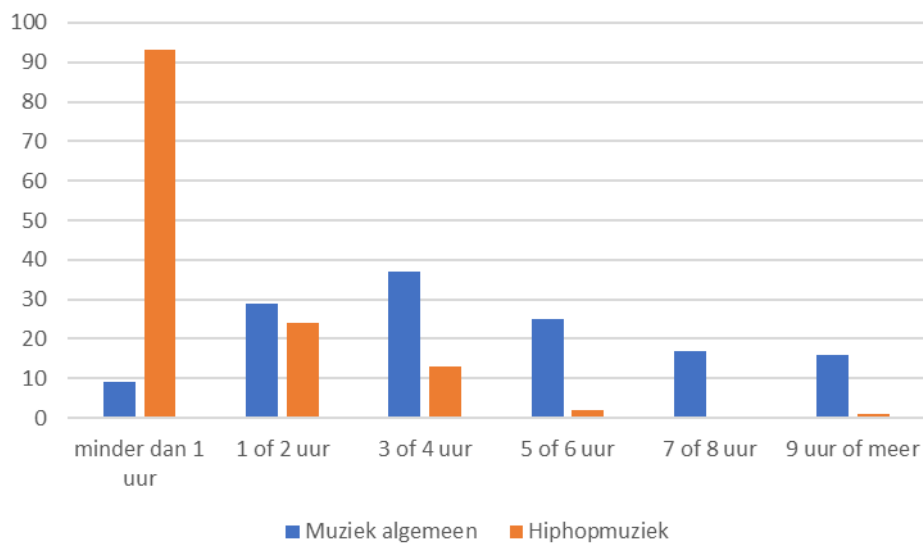
Respondenten

De vragenlijst werd verspreid onder 150 leerlingen in het derde leerjaar havo/vwo op UniC Utrecht. De leerlingen op UniC hadden eerder in het derde leerjaar aandacht besteed aan poëzie in de lessen Nederlands. Tijdens deze lessen werd stilgestaan bij het taalgebruik in poëzie en het effect daarvan, maar er werd niet expliciet aandacht besteed aan metaforisch taalgebruik.

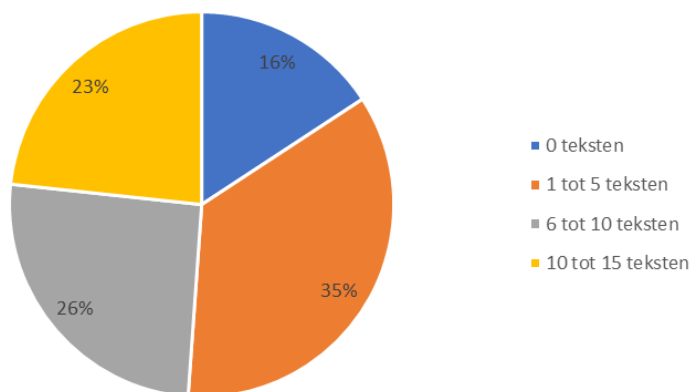
De vragenlijst werd ingevuld door 135 respondenten. De antwoorden van twee respondenten werden uit de dataset verwijderd. Een van deze respondenten had geen enkele vraag over de tekstfragmenten ingevuld, de andere respondent had bij 13 van de 15 vragen over de tekstfragmenten 'idk' (I don't know) ingevuld. Van de overgebleven respondenten identificeerden 59 (44.4%) zich als man, 73 (54.9%) als vrouw en 1 als 'anders'. De respondenten waren 14 jaar (40.6%), 15 jaar (52.6%) en 16 jaar (6.8%) oud. Bij 67.7% van de respondenten werd thuis Nederlands gesproken. Bij 27.2% van de respondenten werd naast Nederlands ook een andere taal gesproken. Dit betrof in bijna de helft van de gevallen Engels. Andere talen die genoemd werden, waren Berbers, Spaans, Turks, Arabisch, Italiaans, Duits en Afrikaanse talen. Enkele respondenten (3.0%) spraken thuis geen Nederlands, maar alleen een andere taal. Deze respondenten gaven aan thuis Pools, Swahili, Engels of Engels en Urdu te spreken. Twee respondenten gaven op deze vraag een niet-relevant antwoord.

Figuur 1 toont een overzicht van het luistergedrag. De respondenten gaven aan dagelijks minder dan 1 uur (6.8%), 1 of 2 uur (21.8%), 3 of 4 uur (27.8%), 5 of 6 uur (18.8%), 7 of 8 uur (12.8%) of 9 uur of meer (12.0%) naar muziek te luisteren. De meeste respondenten luisterden nauwelijks, namelijk minder dan 1 uur per dag, naar hiphopmuziek (69.9%). Toch gaf 48.9% van de respondenten aan meer dan 5 teksten herkend te hebben (zie Figuur 2).

Figuur 1. Luistergedrag, in aantallen respondenten.

Figuur 2. Aantal herkende teksten, in percentages.

Procedure

Alle ouders van leerlingen in het derde leerjaar ontvingen van UniC een e-mail met informatie over het onderzoek. In deze e-mail werd uitgelegd dat deelname aan het onderzoek bestond uit het invullen van een vragenlijst over muziketeksten en eventueel een individueel nagesprek. Ook werd benadrukt dat er zorgvuldig werd omgegaan met de onderzoeksdata. Ouders werd gevraagd te reageren indien zij wensten dat hun zoon of dochter niet zou deelnemen aan het onderzoek. De brief is opgenomen in Bijlage III.

De vragenlijst werd in de klas tijdens een lesuur Nederlands afgenomen. De leerlingen bevonden zich in een leslokaal met hun klas van maximaal 29 leerlingen. Er was per klas steeds één docent aanwezig. Een deel van de vragenlijsten werd door de onderzoeker (in de rol van docent) afgenomen, een ander deel door een collega-docent Nederlands. Deze docent ontving een uitgebreide

schriftelijke instructie over het afnemen van de vragenlijsten (zie Bijlage IV.a). De vragenlijst werd zoveel mogelijk onderdeel gemaakt van het lesprogramma dat op dat moment werd gevolgd.

De leerlingen kregen een PowerPointslide met instructies (zie Bijlage IV.b) te zien. De docent lichtte deze instructie mondeling toe. De term 'metafoor' werd hierbij niet genoemd, omdat de leerlingen mogelijk nog niet bekend waren met deze term en om te voorkomen dat leerlingen het onderzoeksdoel al kenden voor zij de vragenlijst invulden. In deze instructie werd benadrukt dat de vragenlijst individueel moest worden ingevuld en dat leerlingen niet verplicht waren deel te nemen aan het onderzoek. De docent zag erop toe dat de leerlingen van wie de ouders hadden aangegeven dat ze geen toestemming gaven voor deelname aan het onderzoek, de vragenlijst niet invulden. De leerlingen konden een link naar de vragenlijst vinden in hun elektronische leeromgeving en vulden de vragen in op hun eigen laptop. Tijdens het invullen van de vragenlijsten zorgde de docent ervoor dat leerlingen niet overlegden en stil bleven als zij klaar waren met het invullen. In enkele klassen is een kort nagesprek over de vragenlijst gevoerd met de leerlingen.

Coderen vragenlijsten

De antwoorden op de vragenlijst werden gecodeerd aan de hand van een codeboek. Dit codeboek werd opgesteld in samenwerking met twee docenten Nederlands van UniC. Zij keken beide vijf dezelfde vragenlijsten na en codeerden elk antwoord: A = de respondent geeft de letterlijke betekenis van de gemarkeerde tekst, B = de respondent geeft een onjuiste figuurlijke betekenis en C = de respondent geeft de juiste figuurlijke betekenis. Deze vijf vragenlijsten werden op dezelfde manier door de onderzoeker gecodeerd. Vervolgens werden vragen waar afwijkend gecodeerd was, nabesproken. Hieruit bleek dat afwijkende codering voornamelijk voortkwam uit het feit dat de docenten niet exact wisten hoe zij het metaforisch taalgebruik dienden te duiden. In alle gevallen kwamen de docenten en onderzoeker tot overeenstemming. Op basis van de gegeven en nabesproken coderingen werd een codeboek opgesteld (zie Bijlage V). Aan de hand van dit codeboek werden alle antwoorden op de vragen met tekstfragmenten gecodeerd met A, B, C of O (onduidelijk of onzinnig antwoord). Bijlage VI geeft een overzicht van de gegeven antwoorden.

Interviewonderzoek

Om de deelvragen te beantwoorden op welke manier de leerlingen de metaforen verwerken en hoe ze aan de metaforen betekenis geven, werden vervolgens individuele gesprekken met een aantal leerlingen gevoerd. Dit interviewonderzoek wordt hieronder nader toegelicht.

Selectie leerlingen

Op basis van de vragenlijstdata werden een aantal zwakke leerlingen geselecteerd. Er werd gekozen om in gesprek te gaan met zwakke leerlingen en niet met sterke leerlingen, omdat zwakke leerlingen vanuit onderwijskundig oogpunt interessant zijn. Het zijn immers de zwakke leerlingen die nog niet over de vaardigheden beschikken die in dit onderdeel van het vak Nederlands aan bod komen. Het onderwijs is erop gericht leerlingen bepaalde vaardigheden en kennis te laten ontwikkelen en inzicht in de denkwijze van leerlingen die dit nog moeilijk vinden kan daarbij helpen. Bovendien is de kans dat sterke leerlingen niet exact kunnen aangeven wat hun denkproces is reëel, doordat hun proces van metafoorverwerking al geautomatiseerd is.

Voor het maken van de selectie werd de gewenste situatie als ijkpunt gebruikt: in de gewenste situatie geven de leerlingen de juiste betekenis aan de metaforen. In de ideale situatie hebben de leerlingen in dat geval de metaforen ook als zodanig herkend, maar wanneer wel de goede betekenis gegeven wordt, is het herkennen van de metaforen ondergeschikt aan het proces van betekenis geven. De zwakke leerlingen gaven niet de juiste betekenis aan metaforen. Dit kon op twee manieren voorkomen: ofwel gaven de leerlingen de letterlijke betekenis, ofwel gaven de leerlingen een onjuiste figuurlijke betekenis. Voor de individuele gesprekken werden uit deze beide categorieën drie leerlingen geselecteerd.

De geselecteerde leerlingen werden uitgenodigd via een e-mail. Hierin werd het vragenlijstonderzoek genoemd en werden zij gevraagd deel te nemen aan een vervolgonderzoek. De leerlingen konden zelf een gewenst tijdstip kiezen en werden na deelname beloond met een reep chocolade. De uitnodiging voor het vervolgonderzoek werd naar de zes geselecteerde leerlingen verstuurd. Drie leerlingen reageerden positief op de uitnodiging. Vanwege de planning van het schooljaar was het niet mogelijk het beoogde aantal van zes leerlingen te ondervragen. De interviews worden daarom als case studies gepresenteerd.

Materiaal

De basis voor het interviewgesprek werd gevormd door de tekst van het nummer *Voorbij* van hiphopartiest Josylvio. Deze tekst was geen onderdeel van het vragenlijstonderzoek. Ook werd er een vragenblad gebruikt tijdens de gesprekken, dat bestond uit vijf vragen. Deze vragen hadden dezelfde opbouw en instructie als in het vragenlijstonderzoek: de respondent werd gevraagd in eigen woorden uit te leggen wat de geel gemarkeerde woorden betekenden. In deze vijf vragen werden alle verschillende typen metaforen bevraagd: conventionele opzettelijke, conventionele niet-opzettelijke, nieuwe opzettelijke en nieuwe niet-opzettelijke metaforen en een letterlijk tekstfragment. Alle

tekstfragmenten waren afkomstig uit de tekst *Voorbij*. Zowel de tekst als de vragen (zie Bijlage VII) werden op papier aan de leerlingen voorgelegd.

Procedure

Met de geselecteerde leerlingen werd een individueel semi-gestructureerd interview gehouden. Het doel van het gesprek was te achterhalen of de leerling de metaforen als zodanig herkende en te achterhalen op welke manier de metaforen verwerkt werden en hoe aan de metaforen betekenis gegeven werd.

De interviews werden afgenomen in een rustige ruimte in de school waar alleen de onderzoeker en de respondent aanwezig waren. De gesprekken werden opgenomen met een voice recorder op een laptop. De respondent werd welkom geheten en in een korte introductie werd verteld dat het gesprek werd opgenomen en dat hij of zij anoniem zou blijven in het onderzoek. Ook werd vermeld dat de respondent niet verplicht was deel te nemen aan het onderzoek en mocht stoppen indien gewenst. Vervolgens gaf de onderzoeker een korte instructie.

Er werd een hardopdenkenprotocol ingezet om het denkproces van de leerling inzichtelijk te maken. Omdat de taak uit twee delen bestond, werd gekozen voor een synchrone hardopdenkmethode, waarbij de respondent tijdens de taakuitvoering zijn gedachten meteen onder woorden bracht (Van den Haak, De Jong & Schellens, 2006). De onderzoeker legde uit dat dat betekent dat de respondent de tekst hardop voorleest en daarbij al zijn gedachten hardop uitspreekt, ook als gedachten niets met de tekst te maken hebben. Omdat de respondenten niet bekend waren met deze methode en het spannend vonden, las de onderzoeker zes regels voor van een muziekttekst die geen onderdeel was van het eigenlijke onderzoek en demonstreerde daarbij het hardop denken. Ook Janssen, Braaksma en Couzijn (2003) lieten leerlingen uit het vierde leerjaar tijdens een instructie een demonstratie van hardop denken zien in hun onderzoek naar leesprocessen. Na deze instructie had de respondent de gelegenheid vragen te stellen.

De respondent las eerst de gehele tekst hardop voor en sprak daarbij alle gedachten uit. De onderzoeker bleef hierbij op de achtergrond; haar rol werd beperkt tot instemmende communicatieve signalen, verbaal en non-verbaal, om de respondent te stimuleren verder te gaan (Janssen, Braaksma & Couzijn, 2003). Bij het uitblijven van hardop uitgesproken gedachten stelde de onderzoeker de vraag: 'Waar denk je nu aan?'

Daarna vulde de respondent het vragenblad in en sprak daarbij opnieuw alle gedachten hardop uit. Wanneer de leerling de letterlijke of de foutieve figuurlijke betekenis van een tekstfragment invulde op het vragenblad, stelde de onderzoeker de respondent meer of minder sturende vragen om de respondent tot het goede antwoord te laten komen. Deze vragen werden soms ook gesteld om het

denkproces van de respondent te achterhalen. De vragen die hierbij gebruikt werden, zijn opgenomen in Bijlage VIII.

Na het beantwoorden van de vragen vroeg de onderzoeker de respondent of hij de tekst al kende en of hij bij het luisteren naar muziek wel eens nadacht over de betekenis van de teksten. Ook werd de respondent gevraagd wat hij ervan vond om deel te nemen aan het onderzoek en hij werd bedankt voor zijn deelname.

Respondenten

De leerlingen die reageerden op de uitnodiging waren allemaal vrouw en 15 jaar. Deze leerlingen behoorden tot de tweede categorie: in de vragenlijst gaven zij wel een figuurlijke betekenis van de tekstfragmenten, maar niet de juiste. Alle drie de leerlingen kenden de tekst die in het gesprek werd voorgelegd niet en ze luisterden allemaal weinig tot niet naar Nederlandse hiphopmuziek. Wel gaven ze allemaal aan geregeld naar de teksten van muziek te luisteren.

Transcriberen en analyseren interviews

De opgenomen gesprekken werden handmatig getranscribeerd. Hierbij werden uitspraken van zowel de respondent als de onderzoeker weergegeven. Pauzes werden in de getranscribeerde gesprekken aangegeven, maar andere conversatieanalytische kenmerken, zoals het stemvolume of de klemtoon, werden niet getranscribeerd. Voor de analyse van de gesprekken was immers alleen de inhoud van belang. De getranscribeerde gesprekken zijn opgenomen in Bijlage IX.

De gesprekken werden vervolgens als case studies geanalyseerd. Het transcript van het eerste gedeelte van het gesprek, waarin de respondent de muziketekst voorlas, werd zonder vooraf vastgestelde criteria geanalyseerd. Dat hield in dat dit gedeelte van het gesprek geanalyseerd werd op alle aanwijzingen over de verwerking van en wijze van betekenis geven aan de metaforen.

Het tweede gedeelte van het gesprek, waarin de respondent het vragenblad invulde, werd geanalyseerd op de in het huidige onderzoek relevante mechanismen van verwerking en betekenis geven. Met betrekking tot de manier van verwerken werd geanalyseerd op twee modellen: het directe model en het indirecte model. Aanwijzingen voor deze modellen werden gevonden in de snelheid waarmee de respondent een antwoord op de vraag kon formuleren en de gedachten die voorafgingen aan het opschrijven van het uiteindelijke antwoord. Met betrekking tot de manier van betekenis geven aan metaforisch taalgebruik werd geanalyseerd op vergelijken en categoriseren. Aanwijzingen hiervoor werden gevonden in de uitleg die de respondent al dan niet na vragen van de onderzoeker gaf voor het formuleren van het antwoord.

Resultaten

In wat volgt worden de resultaten van de analyse van de vragenlijstdata en de interviewgesprekken beschreven.

Vragenlijstdata

De vragenlijstdata zijn gecodeerd aan de hand van een codeboek (A = de respondent geeft de letterlijke betekenis van de gemarkeerde tekst, B = de respondent geeft een onjuiste figuurlijke betekenis, C = de respondent geeft de juiste figuurlijke betekenis, O = de leerling geeft een onduidelijk of onzinnig antwoord). De resultaten werden samengevoegd per type metafoor, waarbij CO = conventioneel opzettelijk, CN = conventioneel niet-opzettelijk, NO = nieuw opzettelijk, NN = nieuw niet-opzettelijk en GM = geen metafoor.

Het herkennen van metaforisch taalgebruik

Om de deelvraag te beantwoorden of leerlingen metaforisch taalgebruik als zodanig herkennen, werd voor elk type metafoor berekend hoeveel procent van de respondenten bij de vragen over tekstfragmenten niet de letterlijke maar een figuurlijke betekenis (codering B of C) als antwoord gaf. Ook werd berekend hoeveel procent van de respondenten een juiste figuurlijke betekenis (C) gaf. De onduidelijke en onzinnig antwoorden (O) werden bij deze analyse buiten beschouwing gelaten. Tabel 3 laat zien dat de respondenten bij de fragmenten met een nieuwe metafoor vaker een figuurlijke dan een letterlijke betekenis gaven dan bij fragmenten met conventionele metaforen. Ook gaven respondenten bij fragmenten met niet-opzettelijke metaforen vaker een figuurlijke betekenis dan bij opzettelijke metaforen, maar dit verschil is opvallend veel kleiner dan het verschil tussen conventioneel en nieuw. Vergelijkbare verschillen zijn zichtbaar voor het percentage goede antwoorden: bij nieuwe metaforen en opzettelijke metaforen gaven respondenten vaker de juiste figuurlijke betekenis dan een onjuiste. Tabel 4 laat zien dat er binnen de categorieën verschillen bestaan tussen de vragen die tot de categorie behoren. In de vervolganalysen zal echter met de samengevoegde categorieën gerekend worden.

Een factorial repeated measures ANOVA liet zien dat er een significant hoofdeffect bestond van de conventionaliteit van de metafoor op het herkennen van de metafoor, $F(1, 132) = 63.05$, $p < .001$, $r = 0.6$. Contrasten lieten zien dat nieuwe metaforen significant meer herkend werden dan conventionele metaforen. Er was ook een significant hoofdeffect van opzettelijkheid, waarbij contrasten lieten zien dat niet-opzettelijke metaforen significant meer herkend werden dan opzettelijke metaforen, $F(1, 132) = 6.62$, $p = .011$, $r = 0.2$. Er was een significant interactie-effect tussen

Tabel 3. Percentage respondenten dat de metaforen herkend heeft en percentage respondenten dat een juist antwoord gaf, per type metafoor.

Type metafoor	% herkend*	% goed**
Conventioneel opzettelijk (CO)	77.7	33.0
Conventioneel niet-opzettelijk (CN)	79.3	45.3
Nieuw opzettelijk (NO)	93.4	44.5
Nieuw niet-opzettelijk (NN)	99.0	54.1
Geen metafoor (GM)***	66.8	66.8

* Aantal juiste en onjuiste figuurlijke betekenis gedeeld door aantal zinnige antwoorden: (B+C)/(totaal-O).

** Aantal juiste figuurlijke betekenis gedeeld door totaal aantal figuurlijke betekenissen: C/(B+C).

*** % herkend en % goed zijn aan elkaar gelijk; in beide gevallen gaf de respondent de letterlijke betekenis.

Tabel 4. Percentage respondenten dat de metaforen herkend heeft en percentage respondenten dat een juist antwoord gaf, per vraag en gesorteerd per type metafoor.

Type metafoor	Vraag	% herkend *	% goed**
Conventioneel opzettelijk	2	77.1	20.8
	8	98.5	19.2
	14	56.7	75.0
Conventioneel niet-opzettelijk	3	45.5	73.2
	10	98.4	59.5
	12	94.8	15.5
Nieuw opzettelijk	6	88.4	29.3
	9	97.4	41.1
	15	94.3	60.9
Nieuw niet-opzettelijk	1	100.0	49.2
	5	96.7	29.9
	11	100.0	81.3
Geen metafoor***	4	63.3	63.3
	7	76.6	76.6
	13	60.5	60.5

* Aantal juiste en onjuiste figuurlijke betekenis gedeeld door aantal zinnige antwoorden: (B+C)/(totaal-O).

** Aantal juiste figuurlijke betekenis gedeeld door totaal aantal figuurlijke betekenissen: C/(B+C).

*** % herkend en % goed zijn aan elkaar gelijk; in beide gevallen gaf de respondent de letterlijke betekenis.

de conventionaliteit en de opzettelijkheid van de metaforen, $F(1, 132) = 23.79, p < .001, r = 0.4$, wat betekende dat het verschil tussen het herkennen van opzettelijke en niet-opzettelijke metaforen significant groter was wanneer het een nieuwe metafoor betrof dan wanneer het een conventionele metafoor betrof.

Een volgende factorial repeated measures ANOVA liet zien dat er een significant hoofdeffect bestond van de conventionaliteit van de metafoor op het juist uitleggen van de metafoor, $F(1, 132) = 36.36, p < .001, r = 0.5$, waarbij aan nieuwe metaforen vaker een juiste betekenis werd toegekend dan aan conventionele metaforen. Er was ook een significant hoofdeffect van opzettelijkheid, $F(1, 132) = 27.54, p < .001, r = 0.4$. Contrasten lieten zien dat respondenten vaker een juiste betekenis toekenden aan niet-opzettelijke metaforen dan aan opzettelijke metaforen. Het interactie-effect tussen de conventionaliteit en de opzettelijkheid van de metaforen was niet significant, $F(1, 132) = 3.00, p = .086, r = 0.1$.

Aanvullend liet een Pearson correlatieanalyse tussen de verschillende typen zien dat er een significant positieve correlatie bestaat tussen het herkennen van alle typen metaforen, met uitzondering van de correlatie tussen het herkennen van conventionele niet-opzettelijke metaforen en nieuwe niet-opzettelijke metaforen, $r(132) = .157, p = .070$. In de meeste gevallen geldt dat hoe meer een respondent een bepaald type metafoor kan herkennen, hoe meer hij ook de andere typen zal herkennen (zie Tabel 5). Een volgende Pearson correlatieanalyse tussen de verschillende typen liet zien dat er een significant positieve correlatie bestaat tussen het juist uitleggen van nieuwe opzettelijke en nieuwe niet-opzettelijke metaforen, $r(132) = .268, p < .01$. Hoe meer juiste figuurlijke betekenis de respondent gaf aan nieuwe opzettelijke metaforen, hoe meer juiste figuurlijke betekenissen hij gaf aan nieuwe niet-opzettelijke metaforen. Tussen de andere typen bestond geen significante correlatie (zie Tabel 6).

Tabel 5. Pearson correlatie tussen het herkennen van de verschillende typen metaforen.

	CO	CN	NO	NN
CO		.274*	.334*	.289*
CN	.274*		.281*	.157
NO	.334*	.281*		.388*
NN	.289*	.157	.388*	

* Significante correlatie, $p < .01$.

Tabel 6. Pearson correlatie tussen het juist uitleggen van de verschillende typen metaforen.

	CO	CN	NO	NN
CO		.105	.093	-.056
CN	.105		.118	.007
NO	.093	.118		.268**
NN	-.056	.007	.268**	

* Significante correlatie, $p < .05$.

** Significante correlatie, $p < .01$.

Een onafhankelijke t-test liet zien dat er geen verschil bestond tussen jongens en meisjes in het herkennen van metaforen, $t(130) = .699$, $p = .486$, en het juist interpreteren van metaforen, $t(130) = .270$, $p = .788$. One-way ANOVA's lieten zien dat er ook geen verschil bestond tussen de geslachten op het herkennen en interpreteren van de afzonderlijke typen metaforen. Voor het luistergedrag gold hetzelfde: one-way ANOVA's lieten zien dat er geen invloed was van het aantal uur luisteren naar muziek en naar hiphopmuziek in het bijzonder op het herkennen van de metaforen, respectievelijk $F(4) = .401$, $p = .808$ en $F(3) = .264$, $p = .851$, en op het juist interpreteren, respectievelijk $F(4) = .674$, $p = .611$ en $F(3) = 1.184$, $p = .330$. Het aantal teksten dat de respondent herkende had geen invloed op het herkennen, $F(3) = 1.278$, $p = .285$, maar wel op het juist interpreteren van de metaforen, $F(3) = 3.019$, $p < .05$. Er was een significant effect van aantal herkende teksten op het juist interpreteren van nieuwe opzettelijke metaforen, $F(3, 129) = 4.959$, $p < .01$. Er was een significante lineaire trend, $F(1, 129) = 9.724$, $p < .01$, wat aangeeft dat het aantal juiste interpretaties van nieuwe opzettelijke metaforen toenam als de respondent meer teksten herkende. Post-hoc tests lieten zien dat respondenten die 10 tot 15 teksten herkenden significant meer juist interpreteerden dan respondenten die 0 teksten, $p < .01$, of 6 tot 10 teksten, $p < .05$, herkenden. De taal die de respondent thuis sprak had geen invloed op het herkennen, $F(3) = .454$, $p = .715$, en het juist interpreteren van de metaforen, $F(3) = .286$, $p = .836$.

Interviewgesprekken

De interviewgesprekken werden gesplitst in twee delen: het lezen van de tekst en het invullen van het vragenblad.

Het lezen van de tekst

Het eerste gedeelte van het interview werd geanalyseerd op alle aanwijzingen voor de verwerking van en het geven van betekenis aan metaforen.

Case studie 1

De respondent identificeerde in het eerste couplet van de tekst twee thema's: een relatie en het verdienen van geld. Deze thema's kwamen vervolgens terug in alle gedachten van de respondent over de tekst. Zo betekende de zin 'Dagenlang ben ik weg' dat de rapper weg zou zijn voor werk en interpreteerde zij de zin 'Het is alleen ikke, ikke, geen jij' als de rapper die zich in de relatie beter voelt dan zijn partner. Het verdienen van geld leek centraal te staan in de interpretatie van de tekst. Dit bleek uit het laatste couplet, waarin de respondent de relatie verbond aan het verdienen. Zo betekende de zin 'Maar stop, je maakt m'n hoofd vol, duivel ga weg van mij' voor de respondent dat de rapper door de partner werd afgeleid van zijn focus op geld verdienen.

Case studie 2

De meeste gedachten van de respondent maakten duidelijk dat zij moeite had met het geven van betekenis aan het metaforisch taalgebruik. Dat uitte zich in letterlijke uitingen van haar onbegrip, zoals 'Ik snap hier niet zoveel van', en in vergeefse pogingen toch achter de betekenis van tekstfragmenten te komen, zoals 'Ik weet niet wat dat betekent [...] Die persoon is wel .. ja .. ik weet niet .. Uhm ...'.

Desondanks bleek dat de respondent het thema 'werken' geïdentificeerd had in de tekst. Ze interpreteerde drie tekstfragmenten in het licht van dit thema. Ook merkte ze op dat er een vrouw een rol speelde in de tekst, maar de relatie tussen de rapper en deze vrouw speelde een ondergeschikte rol in haar interpretatie van de tekst.

Case studie 3

De respondent identificeerde het thema 'relatie' al in de eerste twee zinnen van de tekst. Het thema 'geld verdienen' wees de respondent aan tijdens het lezen van het tweede couplet: 'Het is wel duidelijk in elk geval dat hij geld wil verdienen'. Opvallend was dat de respondent dit thema, zodra ze de aanwezigheid ervan bevestigd had, leek te gebruiken als uitgangspunt voor het interpreteren van voor haar onduidelijke tekstfragmenten, ook als ze niet zeker was van de juistheid hiervan. Zo volgt op de zin 'En de money die kan spreken, ik voel me eigenlijk geroepen' haar uitspraak 'Weer iets met werk ofzo'. Het gebruiken van dit thema als uitgangspunt kwam ook naar voren toen de respondent voor de tweede maal het refrein van de tekst las. Bij de eerste lezing van het refrein gaf de respondent aan geen betekenis te kunnen geven aan 'Ren voor die money day and night, dagenlang ben ik weg, je weet ik ben op de grind', terwijl ze bij de tweede lezing daarover zei: 'Misschien dat-ie altijd werkt ofzo'.

Het invullen van het vragenblad

Het tweede gedeelte van de gesprekken werd geanalyseerd op kenmerken van de twee verwerkingsmodellen (indirect model en direct model) en op de twee wijzen van betekenis geven aan metaforisch taalgebruik (vergelijken en categoriseren).

Case studie 1

De respondent verwerkte de conventionele niet-opzettelijke metafoor in de eerste vraag ('Je bent nu verleden tijd voor mij') via het indirecte model: ze kwam uiteindelijk tot de juiste figuurlijke betekenis, na een eigen gedachtenstroom en een vraag van de onderzoeker. In haar zoektocht naar de juiste betekenis was te zien dat zij de kenmerken van het concept 'verleden tijd' vergeleek met de relatie die ze in de tekst herkende en vervolgens kenmerken van 'verleden tijd' toekende aan het concept 'relatie'. Zij gaf dus betekenis aan de metafoor door te vergelijken.

De tweede metafoor, de nieuwe niet-opzettelijke metafoor 'Ren voor die money', verwerkte de respondent via het directe model: meteen na het lezen van het fragment formuleerde de respondent de juiste figuurlijke betekenis. Op de vraag hoe ze dit zo snel wist, antwoordde ze dat ze zich een situatie voorstelde waarin iemand hard werkt voor zijn droom. In dit antwoord was te herkennen dat de respondent zich een voorstelling maakte van het algemene concept 'ergens voor rennen', op basis waarvan ze betekenis gaf aan het gemarkeerde tekstfragment. Zij gebruikte hier dus de manier van categoriseren.

De derde vraag betrof een tekstfragment zonder metafoor: 'Je bent een mooie meid'. De respondent gaf hier niet direct betekenis aan, wat wees op verwerking via het indirecte model. De respondent herkende dat hier geen sprake was van een metafoor. De manier van betekenis geven aan het tekstfragment was hier daarom niet van toepassing.

De vierde metafoor was de conventionele opzettelijke metafoor 'Je bent een blok aan m'n been'. De respondent gaf meteen de juiste figuurlijke betekenis en verwerkte deze metafoor dus via het directe model. Ze kende de eigenschap van een letterlijk blok aan een been, namelijk de belemmering die het blok vormt voor vooruitkomen, toe aan de vrouw in de relatie en gaf dus betekenis aan de metafoor door vergelijken.

De laatste metafoor, de nieuwe opzettelijke metafoor 'Ik geef straf als een tijdelijke boete', verwerkte de respondent via het directe model. In haar gedachten tijdens het lezen van deze zin in de gehele tekst en het beantwoorden van de vraag was te herkennen dat zij de domeinen van de metafoor zag als onderdeel van een algemene categorie van 'straf'. Hiertoe behoorde het concept van 'boete' en daaraan was ook het concept 'spijt' verbonden, dat de respondent in haar antwoord verwerkte. Ze gaf betekenis door middel van categoriseren.

Case studie 2

De respondent verwerkte de conventionele niet-opzettelijke metafoor via het directe model en kwam door de manier van vergelijken tot een juiste figuurlijke betekenis. De respondent analyseerde het concept 'relatie' en kende aan dat concept eigenschappen van 'verleden tijd' toe.

De nieuwe niet-opzettelijke metafoor werd door de respondent via de indirecte route verwerkt. In haar gedachtegang is duidelijk te herkennen dat ze de interpretatie die als eerst bij haar opkwam niet passend vond binnen de context van de rest van de tekst en daarom op zoek ging naar een andere betekenis. Opvallend hieraan was dat de respondent voor het vinden van de juiste betekenis sterk terugviel op de rest van de tekst en niet zozeer de metafoor zelf analyseerde.

Het letterlijke tekstfragment herkende de respondent direct als zodanig. Dit fragment werd dan ook via de directe route verwerkt, waarna de respondent tot een juiste betekenis kwam.

De respondent verwerkte de conventionele opzettelijke metafoor via het directe model; ze wist meteen de juiste figuurlijke betekenis te noemen. Ook voor het vinden van het juiste antwoord op deze vraag zocht de respondent naar een interpretatie passend binnen de context van de tekst. Bovendien kende zij deze uitdrukking al, waardoor ze de domeinen in de metafoor niet nodig had om betekenis te geven.

De nieuwe opzettelijke metafoor verwerkte de respondent via de indirecte route. Ook na sturende vragen van de onderzoeker kwam de respondent niet tot een juiste figuurlijke betekenis. In het zoeken naar betekenis werd opnieuw duidelijk dat de respondent sterk terugviel op de context: 'Ik lees wel even dat hele stukje'.

Case studie 3

De respondent verwerkte alle metaforische tekstfragmenten via het indirecte model. Ze noemde van het letterlijke tekstfragment direct de juiste betekenis, maar had bij de metaforen meer stappen en soms sturende vragen van de onderzoeker nodig om tot een betekenis te komen. Opvallend was dat deze respondent relatief veel moeite had haar gedachten onder woorden te brengen.

De conventionele niet-opzettelijke metafoor voorzag de respondent van betekenis door middel van vergelijken. Zij gaf in eerste instantie een letterlijke betekenis van de tekst, maar maakte in haar uitleg duidelijk dat ze de kenmerken van 'verleden tijd' had toegekend aan de relatie en gaf daarna een juiste figuurlijke betekenis.

De respondent gaf aan de nieuwe niet-opzettelijke metafoor betekenis door op zoek te gaan naar een interpretatie die passend was binnen de context van de gehele tekst. Ze liet hierbij de domeinen in de metafoor buiten beschouwing.

Voor het geven van betekenis aan de conventionele opzettelijke metafoor gebruikte de respondent vergelijking. Ze vergeleek het letterlijke slepen van een blok met het ‘meesleuren in alles’ van de partner in de relatie.

Ook de nieuwe opzettelijke metafoor probeerde de respondent te interpreteren door te vergelijken. Hierbij probeerde ze het concept van het geven van een boete te projecteren op een relatie. Hiermee kwam de respondent echter niet tot een juist antwoord. Daarna probeerde ze de context van de gehele tekst te gebruiken, maar ook daarmee lukte het haar niet betekenis te geven aan het fragment.

Samenvatting analyse interviewgesprekken

In het lezen van de tekst herkenden alle drie de respondenten de twee hoofdthema's van de tekst: de relatie en het werken of verdienen van geld. Het verdienen van geld kwam het sterkst naar voren. Alle respondenten gebruikten dit thema bij het interpreteren van een of meerdere tekstfragmenten op het vragenblad. In tegenstelling tot respondent 1 gaven respondent 2 en 3 blijk van meer moeite met het geven van betekenis.

Tabel 7. Manier van verwerken en betekenis geven.

		Respondent		
Vraag		1	2	3
1 (CN)	Verwerking	Indirect	Direct	Indirect
	Betekenis	Vergelijken	Vergelijken	Vergelijken
	Juistheid	Ja	Ja	Ja
2 (NN)	Verwerking	Direct	Indirect	Indirect
	Betekenis	Categoriseren	Tekst	Tekst
	Juistheid	Ja	Ja	Nee
3 (GM)	Verwerking	Indirect	Direct	Direct
	Betekenis	-	-	-
	Juistheid	Ja	Ja	Ja
4 (CO)	Verwerking	Direct	Direct	Indirect
	Betekenis	Vergelijken	Tekst	Vergelijken
	Juistheid	Ja	Ja	Nee
5 (NO)	Verwerking	Direct	Indirect	Indirect
	Betekenis	Categoriseren	Tekst	Vergelijken + tekst
	Juistheid	Nee	Nee	Nee

Tabel 7 toont een overzicht van de verwerking van en manier van betekenis geven aan de metaforen door de respondenten. Tabel 7 laat zien dat de verwerking van de conventionele niet-opzettelijke metafoor in deze case studies voornamelijk via het indirecte model verliep. Alle respondenten gaven aan deze metafoor betekenis door te vergelijken. De nieuwe niet-opzettelijke metafoor werd door de drie respondenten vooral via het indirecte model verwerkt en van betekenis voorzien door naar de gehele tekst te kijken. De conventionele opzettelijke metafoor werd in de case studies voornamelijk via het directe model verwerkt en betekenis werd vooral gegeven door te vergelijken. Ten slotte werd de nieuwe opzettelijke metafoor vooral indirect verwerkt. Voor het geven van betekenis werden verschillende methoden gebruikt.

Conclusie & discussie

In het huidige onderzoek staat de vraag centraal of en hoe leerlingen metaforisch taalgebruik herkennen. Daartoe is aan de hand van een vragenlijst onderzocht of leerlingen in het derde leerjaar havo/vwo metaforisch taalgebruik herkennen. Hierbij is gekeken naar vier verschillende typen metaforen: conventionele opzettelijke, conventionele niet-opzettelijke, nieuwe opzettelijke en nieuwe niet-opzettelijke metaforen. Vervolgens zijn interviewgesprekken gevoerd⁸ om te achterhalen hoe de leerlingen deze metaforen verwerken – via de directe of indirecte route – en op welke manier zij betekenis geven aan dit taalgebruik – door te vergelijken of door te categoriseren.

Conventionele versus nieuwe metaforen

Het huidige onderzoek toont aan dat er significante verschillen bestaan in het herkennen van metaforisch taalgebruik. Leerlingen kennen vaker een figuurlijke betekenis toe aan nieuwe metaforen dan aan conventionele metaforen. Nieuwe metaforen worden dus vaker als zodanig herkend en dit is een groot effect. Net als jongere kinderen (Van Driessche, 2011) lijken leerlingen van deze leeftijd er dus nog moeite mee te hebben conventionele metaforen te identificeren. Ook in een van de interviews gaf de leerling in eerste instantie de letterlijke betekenis van een conventionele metafoor. Bovendien kenden de leerlingen aan nieuwe metaforen vaker een juiste figuurlijke betekenis toe dan aan conventionele metaforen. Dit is tegengesteld aan de verwachting die stelt dat leerlingen de figuurlijke betekenis van conventionele metaforen gemakkelijker zouden kunnen noemen, omdat deze, net als de letterlijke betekenis, geïntegreerd is.

De vragenlijstdata lijken erop te wijzen dat een verklaring voor zowel het minder herkennen als het minder juist interpreteren van conventionele metaforen kan liggen in de context van de metafoor. Zo wordt de conventionele metafoor ‘dat werd een lange reis’ gebruikt in een context waarin ook andere woorden met reizen te maken hebben, wat ertoe lijkt te hebben geleid dat leerlingen deze metafoor slecht herkennen. In andere gevallen herkennen de leerlingen de conventionele metafoor wel, maar geven zij een betekenis die in een andere context wel, maar in deze context niet passend is. De metafoor ‘deze leven lijkt op een wedstrijd’ werd bijvoorbeeld veel uitgelegd in termen als ‘presteren’ en ‘concurreren’. Hoewel dit een betekenis van de metafoor kan zijn, was het in het geselecteerde tekstfragment in de vragenlijst niet de juiste.

Het feit dat een figuurlijke betekenis genoemd wordt die niet binnen de context past, bevestigt de verwachting dat ook de figuurlijke betekenis van conventionele metaforen geïntegreerd is (e.g. Van

⁸ Hoewel op basis van de interviewdata geen definitieve conclusies kunnen worden getrokken (zie ‘Beperkingen van het onderzoek’), geven de data wel een indruk van de manier waarop metaforisch taalgebruik verwerkt wordt en de manier waarop aan metaforen betekenis gegeven wordt.

Assche, 1989). Hoewel de interviewdata dit niet geheel ondersteunen, lijkt dit er ook te wijzen dat conventionele metaforen inderdaad via het directe model verwerkt worden (Lai, Curran & Menn, 2009). Verwerking via het indirecte model zou immers betekenen dat de leerling op zoek gaat naar een betekenis passend in de context, en dat lijkt hier niet gebeurd te zijn. Dat betekent dat de leerling de betekenis opschrijft die meteen opgeroepen wordt.

De vragenlijstdata van de nieuwe metaforen lijken erop te wijzen dat de leerlingen al in enige mate bekend zijn met de concepten die veel gebruikt worden in rapteksten. Nieuwe metaforen worden relatief vaak juist geïnterpreteerd. Daarnaast komen in de foutieve figuurlijke betekenissen van nieuwe metaforen wel concepten naar voren die kenmerkend zijn voor Nederlandse hiphopmuziek, zoals vrienden en familie, succes en geld verdienen (Van Pelt, 2018). Het feit dat hoe meer teksten de leerlingen herkennen, hoe meer nieuwe opzettelijke metaforen zij juist interpreteren, onderschrijft deze conclusie. Omdat uit de interviews naar voren komt dat de verwerking van nieuwe metaforen voornamelijk via het indirecte model lijkt te verlopen, kan niet geconcludeerd worden dat de figuurlijke betekenis van nieuwe metaforen al geïntegreerd is.

Het communicatief perspectief bekijkt de functie en betekenis van metaforen. Vanuit dit perspectief is er dus een verschil aan te wijzen tussen conventionele en nieuwe metaforen. Zoals conventionele metaforen de alledaagse structuur van een cultuur structureren (Lakoff & Johnson, 1980), lijken nieuwe metaforen de cultuur die in de rapteksten wordt uitgedragen te structureren. Om de aandacht te trekken kiezen rappers voornamelijk voor nieuwe metaforen (Waszink, 2013). Steen (2008) stelt bovendien dat nieuwe metaforen die een boodschap moeten overbrengen vooral opzettelijk zijn. Het huidige onderzoek laat zien dat nieuwe metaforen vaker juist geïnterpreteerd worden en dat meer tekstherkenning samengaat met meer juiste interpretaties van nieuwe opzettelijke metaforen. Dit impliceert dat de boodschap van de tekst goed kan overkomen, zeker naarmate een leerling de teksten meer herkent. Dit ondersteunt de notie dat aandacht voor metaforisch taalgebruik en hiphopmuziek van belang is voor burgerschapsvorming.

Opzettelijke versus niet-opzettelijke metaforen

Het taalkundig perspectief bekijkt de vorm van metaforen. Het huidige onderzoek laat zien dat er vanuit dit perspectief een significant verschil bestaat tussen opzettelijke en niet-opzettelijke metaforen. Niet-opzettelijke metaforen worden vaker herkend en bovendien vaker van een juiste figuurlijke betekenis voorzien dan opzettelijke metaforen. Dit betreft gemiddelde effecten. De taalkundige aanwijzing in een opzettelijke metafoor maakt dus niet, zoals de verwachting luidt, dat de metafoor meer herkend wordt dan een niet-opzettelijke metafoor. Het gevonden verschil tussen het herkennen van niet-opzettelijke en opzettelijke metaforen is groter wanneer het een nieuwe metafoor

betreft dan wanneer het een conventionele metafoor betreft. Dit sluit aan bij de bevinding dat nieuwe metaforen meer herkend worden dan conventionele metaforen. De verwachting dat aan opzettelijke metaforen door middel van vergelijken betekenis wordt gegeven en aan niet-opzettelijke metaforen door categoriseren, wordt niet bevestigd.

De vragenlijstdata lijken te laten zien dat leerlingen bij het interpreteren van opzettelijke metaforen te veel 'doordenken'. Zo geven sommige leerlingen bij de opzettelijke metafoor 'Je staat bekend als het meisje van m'n dreams' aan dat dit betekent dat de jongen iets (een relatie) zou willen hebben met het meisje. Deze leerlingen lijken verder te kijken dan de metafoor en de interpretatie te ontlenen aan de bredere betekenis van de tekst, waardoor ze niet tot de juiste figuurlijke betekenis komen.

In de interviews verwerken de leerlingen opzettelijke metaforen zowel via het directe als het indirecte model. Verwerking via het indirecte model kan het 'doordenken' bevestigen. Zo wordt de opzettelijke metafoor 'Je bent een blok aan m'n been' in de interviews via het directe model verwerkt en van de juiste betekenissen 'iets waardoor hij niet verder kan gaan' en 'het houdt 'm tegen' voorzien. De leerling die de metafoor via het indirecte model verwerkt komt daarentegen tot de betekenis 'haar in alles meesleuren'. Deze betekenis sluit aan bij het beeld van een de vrouw die meelift op het succes van de man dat zij eerder in de tekst herkent. Dit lijkt een bevestiging van wat de vragenlijstdata lijken te impliceren.

Dit betekent echter niet dat betekenis gegeven wordt via de manier van categoriseren. Op basis van de interviews lijken de leerlingen namelijk zowel de manier van vergelijken als de manier van categoriseren toe te passen. Bij het interpreteren van zowel opzettelijke als niet-opzettelijke metaforen lijken de vragenlijstdata erop te wijzen dat leerlingen ook hier, net als bij het interpreteren van conventionele en nieuwe metaforen, voor hen bekende concepten als uitgangspunt nemen. De leerlingen lijken de concepten uit de metaforen dus niet te interpreteren aan de hand van het prototype van de categorie waartoe de metafoor behoort, zoals betekenis geven door middel van categoriseren veronderstelt (Lakoff & Johnson, 1980), maar aan de hand van prototype concepten die zij kennen uit rapmuziek.

[Bijdrage aan de Contemporary Theory of Metaphor](#)

De Contemporary Theory of Metaphor (Steen, 2011) stelt dat er over het algemeen op twee manieren betekenis gegeven wordt aan metaforisch taalgebruik: door vergelijken en door categoriseren. Het huidige onderzoek laat echter zien dat leerlingen hiervoor ook een andere manier inzetten, zoals hierboven al genoemd: het passen van het metaforische fragment in de context van de gehele tekst. Eerdere onderzoeken (e.g. Lai, Curran & Menn, 2009) merken dit mechanisme slechts aan als een

manier voor het verwerken van metaforen: wanneer de letterlijke betekenis niet passend is, moet men op zoek naar een figuurlijke betekenis die wel past. In tegenstelling tot eerdere onderzoeken laat het huidige onderzoek zien dat dit mechanisme ook ingezet kan worden om betekenis te geven aan metaforen. Het vergelijken dan wel categoriseren van de domeinen in de metafoor lijkt in dat geval geheel buiten beschouwing gelaten te worden.

Deze manier van betekenis geven lijkt het bestaan van een onderliggende conceptuele metafoor (Lakoff & Johnson, 1980) te illustreren. De leerlingen identificeerden een thema in de tekst en gebruikten dat vervolgens om metaforisch taalgebruik te interpreteren. Het thema, in de tekst in het huidige onderzoek 'geld verdienen', fungeert als uitgangspunt waar vanuit meerdere uitdrukkingen kunnen worden uitgelegd. Net als bij een conceptuele metafoor zijn verschillende eigenschappen van het thema geld verdienen van toepassing op de tekst: hard werken ('ren voor die money'), prioriteiten stellen ('money on my mind', 'je bent een blok aan m'n been') en status ('het is alleen ikke, ikke').

De interviews lijken erop te wijzen dat het gebruiken van de tekst als geheel als interpretatiemiddel kan resulteren in een juiste figuurlijke betekenis voor verschillende typen metaforen. Zowel voor nieuwe niet-opzettelijke metaforen als voor conventionele opzettelijke metaforen lijkt het een succesvolle methode. Leerlingen zetten deze methode ook in bij de nieuwe opzettelijke metafoor, maar komen daarmee niet tot een juist antwoord.

Wat opvalt is dat dit mechanisme van het bekijken van de metafoor in de context vaker ingezet lijkt te worden voor het interpreteren van nieuwe metaforen dan voor het interpreteren van conventionele metaforen. Dit sluit aan bij Van Assche (1989) die stelt dat levende metaforen, in tegenstelling tot dode metaforen, geïnterpreteerd worden aan de hand van de talige context. Dit verschil kan verklaard worden door het feit dat nieuwe metaforen in rapteksten meer aansluiten bij concepten die vaak in deze teksten gebruikt worden. Conventionele metaforen sluiten aan bij concepten uit het alledaagse leven, maar niet per se bij concepten uit rapteksten.

Beperkingen van het onderzoek

Bij het huidige onderzoek zijn kanttekeningen te plaatsen. In de verwerking van de vragenlijstdata zijn verschillende items samengevoegd, waarna analyses zijn uitgevoerd met de samengevoegde items. Hierdoor zijn eventuele verschillen tussen vragen binnen een samengevoegd item niet meegenomen in de analyses, terwijl Tabel 4 (zie p. 27) laat zien dat er wel degelijk verschillen bestaan in het herkennen en juist interpreteren van verschillende vragen binnen categorieën. Het negeren van deze verschillen kan de resultaten enigszins vertekend hebben. Bovendien wordt er op deze manier geen recht gedaan aan een eventueel verschil tussen makkelijke en moeilijke metaforen.

Daarnaast kunnen, vanwege het kleine aantal respondenten, op basis van de interviewdata geen definitieve conclusies getrokken worden. Verschillende factoren hebben hierbij een rol gespeeld: de bereidheid van leerlingen om deel te nemen aan een individueel onderzoek op basis van een uitnodiging is veel kleiner dan de bereidheid om deel te nemen aan een anoniem vragenlijstonderzoek. Ook speelt de periode in het schooljaar waarin het onderzoek wordt afgenomen een grote rol. Deze beperkende factoren hebben ertoe geleid dat er alleen leerlingen geïnterviewd zijn die vooral foutieve figuurlijke betekenissen gaven in de vragenlijst en geen leerlingen die de metaforen niet herkennen.

Bovendien moet in ogenschouw genomen worden dat hardop denken een grote cognitieve inspanning vereist (Janssen, Braaksma & Couzijn, 2003; Van den Haak, De Jong & Schellens, 2006). Hoewel dit onderdeel noodzakelijk was, is het bovendien denkbaar dat het demonstreren van het hardop denken door de onderzoeker ertoe geleid heeft dat de leerlingen deze demonstratie hebben gekopieerd, in plaats van hun gedachten de vrije loop te laten. Een manier om dit te ondervangen is om de leerlingen na instructie zelf te laten oefenen met de methode voor ze aan het eigenlijke onderzoek beginnen. Ook geven Janssen, Braaksma en Couzijn (2003) aan dat geautomatiseerde processen mogelijk niet naar voren komen met deze methode, terwijl andere processen juist verstoord kunnen worden. Ten slotte is het mogelijk dat respondenten de vragen sneller konden beantwoorden doordat ze de tekst in hetzelfde gesprek al gelezen hebben. Hierdoor kunnen de analyses van de verwerkingsmethode, waarin onder andere gekeken is naar de snelheid van antwoorden, mogelijk beïnvloed zijn.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

De bovengenoemde beperkingen met betrekking tot het interviewonderzoek vragen om vervolgonderzoek waarin het interviewonderzoek met meer respondenten wordt uitgevoerd. Het verzamelen van meer data is noodzakelijk om gefundeerde uitspraken te kunnen doen over het verwerken en uitleggen van metaforen. Daarbij is het van belang dat de respondenten demografisch van elkaar verschillen, zodat het mogelijk wordt uitspraken te doen over de invloed van de interesses, het luistergedrag en de achtergrond van leerlingen. Bevindingen van dergelijk onderzoek kunnen bijdragen aan meer differentiatie binnen het onderwijs Nederlands.

Ook zou het interessant zijn om te onderzoeken of er een verschil bestaat tussen het herkennen en interpreteren van makkelijke en moeilijkere metaforen. In het huidige onderzoek zijn deze verschillen buiten beschouwing gelaten, maar de interviewdata lijken aanwijzingen te geven dat deze verschillen er wel toe doen. Zo lijkt de laatste vraag van het interview moeilijker te zijn dan de andere vragen, omdat de respondenten niet alleen niet tot een juist antwoord kwamen, maar soms zelfs tot geen antwoord. Meer inzicht in het verwerken van dergelijke metaforen ten opzichte van

relatief makkelijkere metaforen kan meer inzicht geven in het complexe proces van metafoorverwerking.

Daarnaast bieden de bevindingen van het huidige onderzoek uitgangspunten voor een ontwerponderzoek binnen de lespraktijk Nederlands. Ter voorbereiding op het daadwerkelijk ontwikkelen van lesmateriaal zou het goed zijn te onderzoeken welke didactiek geschikt is voor lessen over figuurlijk taalgebruik en wat de behoeften van leerlingen daarin zijn.

Bovendien is het interessant om een vergelijkbaar onderzoek uit te voeren onder een andere doelgroep. In het curriculum van het vmbo is het behandelen van beeldspraak niet opgenomen. Toch is dit een belangrijk onderdeel, omdat onder andere de muziek van Nederlandse hiphopartiesten voor leerlingen een groot onderdeel van hun belevingswereld kan zijn.

Implicaties voor het onderwijs

Het huidige onderzoek biedt inzicht in hoe leerlingen omgaan met metaforisch taalgebruik. De bevindingen kunnen de basis vormen voor het ontwikkelen van lesmateriaal over figuurlijk taalgebruik dat aansluit bij de manier(en) waarop leerlingen metaforen verwerken. In lessen kan aandacht besteed worden aan de verschillende manieren om betekenis te geven aan metaforisch taalgebruik. In het huidige onderzoek is naar voren gekomen dat de context van de gehele tekst een belangrijke rol speelt bij dit proces. Het is daarom aan te raden om, naast aandacht voor vergelijken en categoriseren, ook of vooral aandacht te besteden aan het gebruiken van de context.

Daarnaast laat het huidige onderzoek zien dat er een positieve correlatie bestaat tussen het herkennen van bijna alle verschillende typen metaforen. Dit betekent dat het oefenen met het herkennen van figuurlijk taalgebruik niet afhankelijk is van een bepaald type metafoor. Immers, als een leerling beter wordt in het herkennen van het ene type, voorspelt de positieve correlatie dat hij ook beter zal worden in het herkennen van het andere type. Een dergelijke correlatie is niet gevonden in het juist interpreteren van de metaforen. Dit impliceert dat het onderscheid tussen de verschillende typen wel een rol zou moeten spelen in lessen over het geven van betekenis aan metaforen.

Ten slotte benadrukken de bevindingen van het huidige onderzoek dat sommige leerlingen moeite hebben met het juist interpreteren van metaforisch taalgebruik en laat zien dat het van belang is in de lessen aandacht te besteden aan dit onderwerp. Hiermee kunnen niet alleen de vaardigheden van leerlingen verbeterd worden, maar kunnen de lessen Nederlands ook bijdragen aan burgerschapsvorming.

Literatuurlijst

- Anderson, A., Carnegy, N.L., & Eubanks, J. (2003). Exposure to violent media: The effects of songs with violent lyrics on aggressive thoughts and feelings. *Journal of Personality and Psychology, 84*(5), 960-971.
- Assche, A. van. (1989). Didactiek van de metafoor. *VONK, 18*(6), 306-326.
- Bronneman-Helmers, R., & Zeijl, E. (2008). Burgerschapsvorming in het onderwijs. In: R. Bronneman-Helmers & E. Zeijl, *Betrekkelijke betrokkenheid. Studies in sociale cohesie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau, pp. 173-200.
- Bowdle, B.F., & Gentner, D. (2005). The Career of Metaphor. *Psychological Review, 112*(1), 193-216.
- Brillenburger Wurth, K., & Rigney, A. (2006) *Het leven van teksten. Een inleiding tot de literatuurwetenschap*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Claessens, I. (2014). Rap aan de slag met poëzie! *Levende Talen Magazine, 101*(5), 10-15.
- Crossley, S. (2005). Metaphorical conceptions in hip-hop music. *African American Review, 39*(4), 501-512.
- Cundiff, G. (2013). The influence of rap and hip-hop music: An analysis on audience perceptions of misogynistic lyrics. *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications, 5*(11), 1-14.
- Driessche, M. van. (2011). *Kinderen en de interpretatie van metaforen*. [Masterscriptie Universiteit Gent].
- Dumont, M. (2013). Sterrenstof: hoe popliedjes je lessen Nederlands kunnen verrijken. *Levende Talen Magazine, 100*(2), 24-27.
- Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen. (2009). *Referentiekader Taal en Rekenen. De referentieniveaus*. Enschede: SLO.
- Genovesi, I. O. (2017, 5 december). Dit zijn de meest gestreamde liedjes en artiesten van 2017. Geraadpleegd op 29 maart 2019, van <https://www.volkskrant.nl/cultuur-media/dit-zijn-de-meest-gestreamde-liedjes-en-artiesten-van-2017~b1647b0c/>.
- Glucksberg, S., Keysar, B. (1990). Understanding metaphorical comparisons: Beyond similarity. *Psychological Review, 97*(1), 3-18.
- Haak, M. van den, Jong, M. de, & Schellens, P.J. (2006). Hardopdenkprotocollen en gebruikersonderzoek. Volledigheid en reactiviteit van de synchrone hardopdenkmethode. *Tijdschrift voor Taalbeheersing, 28*(3), 185-197.
- HLN. (2018, 18 april). Ligt gewelddadig hiphopgenre aan de basis van moordgolf in Londen? Geraadpleegd op 29 maart 2019, van <https://www.hln.be/nieuws/buitenland/ligt-gewelddadig-hiphopgenre-aan-de-basis-van-moordgolf-in-londen~a90d6684/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>.

- Janssen, T., Braaksma, M., & Couzijn, M. (2003). Hoe lezen leerlingen korte verhalen. *Studies in taalbeheersing*, 1, 238-253.
- Jonkers, A. (2018, 23 februari). Wat doen al die schermen met je kinderen? Geraadpleegd op 29 maart 2019, van <https://www.volkskrant.nl/de-gids/wat-doen-al-die-schermen-met-je-kinderen~bdb246f1/>.
- Kraak, H. (2018, 3 juni). De nieuwe generatie Amerikaanse rappers gebruikt geen xtc of coke, maar pijnstillers of antipsychotica. Geraadpleegd op 29 maart 2019, van <https://www.volkskrant.nl/cultuur-media/de-nieuwe-generatie-rappers-gebruikt-geen-coke-of-xtc-maar-pijnstillers-of-antipsychotica~ba77548b/>.
- Lagerwerf, L. (1993). Het complex van metaforen. *De nieuwe taalgids*, 86(4), 289-302.
- Lai, V.T., Curran, T., & Menn, L. (2009). Comprehending conventional and novel metaphors: An ERP study. *Brain Research*, 1284, 145-155.
- Lakoff, G. (1993). The contemporary theory of metaphor. In: Ortony, A. (Ed.), *Metaphor and Thought*, 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago press.
- Neijt, A., Mantingh, E., Coppens, P.A., Oosterholt, J., De Glopper, K.D., & Witte, T. (2016). Manifest voor het schoolvak Nederlands: 'Bewust geletterd' als nieuwe koers. *Levende Talen Magazine*, 103(1), 28-29.
- NOS. (2018, 4 december). Nederlandse hiphop domineert ook in 2018 Spotify-lijst. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <https://nos.nl/artikel/2261978-nederlandse-hiphop-domineert-ook-in-2018-spotify-lijst.html>.
- Oomen, E. (2018, 14 maart). Moeten we bang zijn voor superpopulaire game Fortnite? Geraadpleegd op 29 maart 2019, van <https://www.ad.nl/tech/moeten-we-bang-zijn-voor-superpopulaire-game-fortnite~ab92ebe0/>.
- Pelt, B. van. (2018). *Omdat de rapper het zegt. De invloed van teksten van Nederlandse hiphopmuziek op het wereldbeeld van jongeren*. [Masterscriptie]
- Petchauer, E. (2009). Framing and reviewing hip-hop educational research. *Review of educational research*, 79(2), 946-978.
- Reuneker, A., Waszink, V., & Van der Wouden, T. (2017). Sanskriet op de beat: de grootste woordenschat in nederhop. Geraadpleegd op 29 maart 2019, van <https://www.neerlandistiek.nl/2017/04/sanskriet-op-de-beat/>.
- SLO (2015). *Curriculumspiegel Deel B: Vakspecifieke Trendanalyse*. Enschede: SLO.
- Steen, G. J. (2008). When is metaphor deliberate? *Selected Papers from the Second Metaphor Festival*, 43-63.
- Steen, G.J. (2011). The contemporary theory of metaphor – Now new and improved! *Review of*

Cognitive Linguistics, 9(1), 26-64.

Thibodeau, P.H., & Noroditsky, L. (2013). Natural language metaphors covertly influence reasoning.

PLOS ONE, 8(1), 1-7.

Timmerman, L.M., Allen, M., Jorgensen, J., Herrett-Skjellum, J., Kramer, M.R., & Ryan, D.J. (2008). A review and meta-analysis examining the relationship of music content with sex, race, priming, and attitudes. *Communication Quarterly*, 56(3), 303-324.

Van Dale. (2015). *Groot Woordenboek van de Nederlandse Taal. Vijftiende, herziene editie.*

Utrecht/Antwerpen: Van Dale Uitgevers.

Waszink, V. (2013). *Woord! De taal van Nederhop.* Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds.

Bijlage I: Rapteksten

Josylvio – Catch up

[Intro]

Y-y-y-yung Felix

[Pre-Chorus]

Nu zoek je weer contact ik was al klaar met jou
Kijk shawty je moet weten ik was echt met jou
Moest overleven in m'n eentje in die fucked up kou
Je wou verbreken wat we samen hadden opgebouwd

[Chorus]

Nu wil je pull up en rewind and catch up again
Maar ik ben niet met die lies and bullshit girlfriend
Pull up en rewind and catch up again
Maar ik ben niet met die lies and bullshit girlfriend
Pull up en rewind and catch up again
Ooh ooh
Pull up en rewind and catch up again
Ooh oooh

[Verse 1]

Kijk shawty kent me al wayback uit de Westside
Al voor de faam en voor de money in de fastlife
Zat in de trap deze leven lijkt op een wedstrijd
Ben in het veld, er is niemand die op een match lijkt
Ik ben alleen gekomen dus ik zal alleen gaan
En na m'n shows willen die meiden met me mee gaan
Ze wil me alleen voor d'r zelf, ze trekt wat heets aan
Ik zeg je eerlijk de money trekt me het meest aan

[Bridge]

Calling day and night
Nu wil ik pull up en rewind me naar die oude tijd
Shawty ik weet van calling day and night
Nu wil ik pull up en rewind me naar die oude tijd
Shawty ik weet ah

[Pre-Chorus]

Nu zoek je weer contact ik was al klaar met jou
Kijk shawty je moet weten ik was echt met jou
Moest overleven in m'n eentje in die fucked up kou
Je wou verbreken wat we samen hadden opgebouwd

[Chorus]

Nu wil je pull up en rewind and catch up again
Maar ik ben niet met die lies and bullshit girlfriend
Pull up en rewind and catch up again
Maar ik ben niet met die lies and bullshit girlfriend

Pull up en rewind and catch up again
Ooh ooh
Pull up en rewind and catch up again
Ooh ooh

[Verse 2]

Schatje, ik kan niet tegen als die BS
Je kan me vinden bij de homies al sinds way back
Ik ben op de block aan het rennen, we maken echt stacks
Je wilt me appen en bellen, praat over flashbacks
Ik moet vooruit in het leven, ik kan niet stilstaan
Ik ben hier met wie en hoe en wat, dat gaat je niks aan
In deze leven wat we leven kan het snel gaan
Geef me nog even dan zeker tik ik de mil aan

[Bridge]

Calling day and night
Nu wil ik pull up en rewind me naar die oude tijd
Shawty ik weet van calling day and night
Nu wil ik pull up en rewind me naar die oude tijd
Shawty ik weet ah

[Pre-Chorus]

Nu zoek je weer contact ik was al klaar met jou
Kijk shawty je moet weten ik was echt met jou
Moest overleven in m'n eentje in die fucked up kou
Je wou verbreken wat we samen hadden opgebouwd

[Chorus]

Nu wil je pull up en rewind and catch up again
Maar ik ben niet met die lies and bullshit girlfriend
Pull up en rewind and catch up again
Maar ik ben niet met die lies and bullshit girlfriend
Pull up en rewind and catch up again
Ooh ooh
Pull up en rewind and catch up again
Ooh ooh

[Outro]

Ooh ooh
Ooh ooh

Josylvio – Hey Meisje

[Intro]

Beats by Esko

[Hook: Josylvio]

Hey meisje, m'n ogen kunnen niet meer weg kijken, eyo
Eyo meisje, vanuit de verte kan ik jou al zien verschijnen, eyo
Ik voel die vibe, ik voel die buzz bij jou
Ik wil even weg van alles maar dan weg met jou
Ik ben gekomen uit de jungle, baby girl ik ben fout
Maar toch wil je bij me blijven die katten laten me koud, eyo
Eyo eyo eyo, eyo eyo eyo, eyo eyo eyo (eyo eyo eyo)

[Verse 1: Josylvio]

Hey meisje, ik heb mijn ogen op je dat nu al een tijdje
Je dikke lippen en je body zijn verleidend
Ben in de laan je kan mij vinden bij de strijders, ik ben een rijder
Ben op een motion, als ik je body vol mag smeren met die lotion
We kunnen liggen aan het strand of in de ocean
Ga mee met mij ik maak je kleine wereld groter, eyo
We kunnen cruisen in de Benz, geen rem
We trappen door, we kunnen richting Bloemendaal
Of ergens richting Zandvoort of we vliegen naar de zon
Dus beter breng je paspoort, skip je baan je wordt alleen maar witter van die kantoor
Lieve schat, ik ben tuig
Maar dat heb je al gehoord, het ene oor in en die andere weer uit
Ik kan je brengen naar de West, we kunnen smoken van de luid
We kunnen chillen in de buurt, ik wil je brengen naar mijn huis

[Hook: Josylvio]

Hey meisje, m'n ogen kunnen niet meer weg kijken, eyo
Eyo meisje, vanuit de verte kan ik jou al zien verschijnen, eyo
Ik voel die vibe, ik voel die buzz bij jou
Ik wil even weg van alles maar dan weg met jou
Ik ben gekomen uit de jungle, baby girl ik ben fout
Maar toch wil je bij me blijven die katten laten me koud, eyo
Eyo eyo eyo, eyo eyo eyo, eyo eyo eyo (eyo eyo eyo)

[Verse 2: Hansie]

Girl ik zeg je dream
Ik wil je hebben ik wil alles van je zien
Je staat bekend als het meisje van m'n dreams
Ga je mee, ben je daarvan gediend?
Eyo, eyo, ik was al lang met je bezig
Ey baby girl ik ben al lang uitgekeken
Op al die wijven, ik wil niets van ze weten
Ey girl, ik wil jouw als mijn vrouw in mijn leven, yeah
Want je bent fris, en ook niet maar een beetje (ja)
Weet hoe laat het is, laat mij een beetje tasten (ja)
Jij wordt niet vergist, ik wacht op je zegen (oh)

Girl je hoeft alleen maar het ja-woord te geven (ey, ey)
Dit is een andere vibe, andere vibe
Andere rijbaan, een andere hype
Baby kijk mij aan als jij het nu draait
En alles wat je doet dat is meer dan nice

[Hook: Josylvio]

Hey meisje, m'n ogen kunnen niet meer weg kijken, eyo
Eyo meisje, vanuit de verte kan ik jou al zien verschijnen, eyo
Ik voel die vibe, ik voel die buzz bij jou
Ik wil even weg van alles maar dan weg met jou
Ik ben gekomen uit de jungle, baby girl ik ben fout
Maar toch wil je bij me blijven die katten laten me koud, eyo
Eyo eyo eyo, eyo eyo eyo, eyo eyo eyo (eyo eyo eyo)

Josylvio – Ride or Die

[Verse 1]

Ik had wel bij je kunnen zijn, maar dat ben ik niet meer
Ik maak nu hele domme money en ik wil alleen meer
Ik rij een rondje door de buurt, ik zie de ibahesj weer
Ik laat die gannoe beter thuis, want dalijk checken ze weer
We overdraaien met uren, dat is de standaard procedure
Boze ogen van de burens, door de waggies die we huren
Hou, hou je peki bij je, want ze blijft berichten sturen
Een shout-out naar al m'n Piraten en Soldiers achter muren
En shout-out naar alle gevallen soldaten in de strijd
Ik hoef m'n niffo niet te checken, want ik weet hij is bereid
Om te knallen, om te vallen, voor die money in de strijd
Ben bekend in elke buurt, in elke trap en elke wijk
Ride or Die, ben je met me of ben je een lil snitch?
Ik had geen dromen om te rappen, maar wel dromen over bricks
Ben gekomen om te cashen, verder hoeft je Masri niks
Kan geen concurrentie zien, ik laat die rappers in de mist

[Pre-Hook]

Ride or die, ben je down om te doen wat je moet doen?
Voor je family, je homies en je doekoe
Blijf je bij me tot het eind of ben je loesoe?
Ride or die, ben je down om te doen wat je moet doen?
Voor je family, je homies en je doekoe
Blijf je bij me tot het eind of ben je loesoe?

[Hook]

Ride or die
D-d-d-die, d-d-d-die
Die, d-d-d-die, d-d-d-die

[Verse 2]

Ze zeggen money comes and goes, ik Double Up en pak shows
Spend alleen maar op m'n family, kan niet ballen op ho's
M'n vader noemt me Youssef, en m'n moeder noemt me Joost
Jij noemt mij Josylvio, die ene met die enge flow
Let it go, je favoriete rapper is niet op m'n level
Sla vrouwen aan de haak, en ik heb niet eens een hengel
Ik was nachten aan het werk, in de kitchen met die mengel
Trappen linkerbaan, of in de straten aan het rennen
Straatmentaliteit, gaat me nu zakelijk blessen
Soms moet ik zakelijk dressen, ik moet wat anders overkomen
Zet de puntjes op de 'i', dat gaat me later weer belonen
Je moet money gewoon payen gap, je hoeft me niet te kronen
Rappers zijn niet orgineel, ik zie ze alleen klonen
Kan het zelf niet geloven, wat me al is overkomen
Ik blijf rennen voor m'n dromen die ik heb, eh mattie
Ik zit met Esko deze zomer, in een dikke waggie

[Pre-Hook]

Ride or die, ben je down om te doen wat je moet doen?

Voor je family, je homies en je doekoe

Blijf je bij me tot het eind of ben je loesoe?

Ride or die, ben je down om te doen wat je moet doen?

Voor je family, je homies en je doekoe

Blijf je bij me tot het eind of ben je loesoe?

[Hook]

Ride or die

D-d-d-die, d-d-d-die

Die, d-d-d-die, d-d-d-die

Ronnie Flex – Energie

[Intro]

Que nerviosa estás...

¿Estás segura de que quieres hacer esto?

Si, por supuesto

[Refrein: Ronnie Flex]

Normaal doe ik dit niet

Ik hoop dat jij dit ziet

Ik voel je energie

Het is okey-ey-ey-ey

Normaal praat ik niet veel

Nee meestal ben ik stil

En ik wil niet vervelend zijn

Kan ik even in je leven zijn?

[Verse 1: Ronnie Flex]

Jij bent een alfameisje

Jij hebt je verstand en je bankpas bij je

Ik weet niet of ik van je af kan blijven

Meisje het is moeilijk om niet lang te kijken

Ik heb een ding voor je al een tijdje

Weet niet waarom jij voldoet aan al mijn eisen

Weet niet waarom jij het doet op elke wijze

Ik hoef niet te winnen, ben geen één van die prijzen

Zolang ik jou heb sta ik met beide

Benen op de grond ik ben altijd bij je

Soms ben je m'n broertje net als Lil Kleine

Soms hou ik je vast in de slechte tijden

[Pre-Chorus: Ronnie Flex]

Je bent niet meer van hem, nee je bent van mij

Alles wat ik zeg is waar

Aye, ik raap al mijn moed bij elkaar

[Chorus: Ronnie Flex]

Normaal doe ik dit niet

Ik hoop dat jij dit ziet

Ik voel je energie

Het is okey-ey-ey-ey

Normaal praat ik niet veel

Nee meestal ben ik stil

En ik wil niet vervelend zijn

Kan ik even in je leven zijn?

[Verse 2: Frenna]

En jij bent mijn favoriet

Ik zeg je come again, want je bent me mami

Ik stap in Balmain want ik ben je papi

Love don't cost a thing, anders was ik failliet

Zie ik wil peng tings 'pon road
Nu heb ik peng tings on hold
Ya not know they come and go
Dus het is oke schat zeg geen nee
Want je weet ik wil je long-long-long-long time
En ik ben wie ik ben nog niet wie ik kan zijn
Hart van goud ik kan niet verpand zijn
Schatje kom je langs mij want

[Pre-Chorus: Ronnie Flex & Frenna]
Je bent niet meer van hem, nee je bent van mij
En alles wat ik zeg is waar
Aye, ik raap al mijn moed bij elkaar

[Refrein: Ronnie Flex]
Normaal doe ik dit niet
Ik hoop dat jij dit ziet
Ik voel je energie
Het is okey-ey-ey-ey
Normaal praat ik niet veel
Nee meestal ben ik stil
En ik wil niet vervelend zijn
Kan ik even in je leven zijn?

[Outro]
Oke, ai
Hmm
Uh-uhh-uhh-oh
Bomboclat, right

Ronnie Flex – Drank & Drugs

[Refrein: Lil' Kleine]

Als je bitch wil chillen is 't geen probleem, dan ga ik erheen
Ik kom niet alleen want ik heb drank en drugs
Ik heb drank en drugs
Als je bitch wil chillen is 't geen probleem, dan ga ik erheen
Ik kom niet alleen want ik heb drank en drugs
Ik heb drank en drugs

[Couplet 1: Ronnie Flex]

Als je bitch wil chillen en ze belt m'n nummer
Dan ga ik wel komen want ik ben flexibel
Nu ben ik in de club, nu sta ik voor de spiegel
Ik kan niet voor je liegen, we willen wat verdienen

[Couplet 2: Lil' Kleine]

Nou ik ver-hoog het tempo, bezwete hoofden, grote ogen, ik ga lekker
Ik heb m'n schoenen vies, verslapen niets, knuffel iets, echt fock je wakker
Ik ben met Ronnie Flex, we roken Wax tellen stacks of sturen facturen
Je ma is echt, ze houdt van gek, houdt van seks, nu wil ik er huren

[Refrein: Lil' Kleine]

Als je bitch wil chillen is 't geen probleem, dan ga ik erheen, ik kom niet alleen want ik heb drank en drugs, ik heb drank en drugs
Als je bitch wil chillen is 't geen probleem, dan ga ik erheen, ik kom niet alleen want ik heb drank en drugs, ik heb drank en drugs

[Couplet 3: Lil' Kleine]

Alle tieners zeggen ja tegen MDMA
Je meisje is een mots, ze had seks met je pa
Geen blad voor me mond maar recht voor me raap
Ze zullen er niet zijn als het slecht met me gaat

[Couplet 4: Ronnie Flex]

Ey bitch schuif op, wij komen binnen met z'n allen
Je moet zakken tot de grond alsof je moeder is gevallen
Ik ken bitches zoals jij en ik vang ze elke keer
Morgen weet je zehma niks meer
Dat maakt niet uit want ik vind het wel goed zo
Ik bel Kleine en ik zeg kom langs bro
Misschien dat mn libi vroeg afloopt
Je ruikt wiet en seks als ik langsloop

[Refrein: Lil' Kleine]

Als je bitch wil chillen is t geen probleem, dan ga ik erheen, ik kom niet alleen want ik heb drank en drugs, ik heb drank en drugs
Als je bitch wil chillen is t geen probleem, dan ga ik erheen, ik kom niet alleen want ik heb drank en drugs, ik heb drank en drugs

[Outro:] (Als je bitch) wil chillen (14 keer)

Ronnie Flex – Come Again

[Pre-Hook: Ronnie Flex]

Hoe laat kan het zijn, baby
Binnenkort ben je mine, baby
Je hebt de wickedest wine, baby
Ik ken je sinds klein van het schoolplein
Ik kan het zijn, baby
Binnenkort ben je mine, baby
Je hebt de wickedest wine, baby
Hoe moeilijk kan het zijn baby?

[Hook: Ronnie Flex]

Al die bitches hier doen haar na
Ze zegt "come again", ze zegt "ja"
Oh je weet dat dit je goed staat
Daarom doen ze je na
Maar meisje kom maar mee, wist dat je wou
Alleen jij... zo van wie je houdt
De manier hoe je kijkt, je bent zo goud
Oh nee, ik heb nog nooit zoiets gezien zoals bij jou

[Verse 1: BOEF]

(Oeh)

Ey Valentino hakken en dat shirt met die Rottweiler
Ze maakt me moe, maar voor haar wil ik opblijven
We gaan in zee, ik hoef 'r niet te omzeilen
Ze vraagt me "wat staat me beter, krullen of stijlen?" (allebei)
Je bent mooi hoe je bent dame (mooi)
Ik ben even weg, maar schatje please denk aan me
Wat eten we vanavond? Ik denk paarse
Undercover, haar zie je niet met pers praten
Die hele man, ja ik ben die
Dames spelen zoet als snoep, maar ik ken die...
Type dames. Hoef me niets te vragen
Ik pak liever stapels, dat is logisch, snap je? (logisch)
Met haar in m'n Range, heb 'r hoog zitten (hoog)
Liefde maakt blind, heb een hoop brillen (hoop)
Ze doen haar na, kan haar kloon vinden
Moet nog even paar gesprekken uit m'n phone wissen

[Pre-Hook: Ronnie Flex]

Hoe laat kan het zijn, baby
Binnenkort ben je mine, baby
Je hebt de wickedest wine, baby
Ik ken je sinds klein van het schoolplein
Ik kan het zijn, baby
Binnenkort ben je mine, baby
Je hebt de wickedest wine, baby
Hoe moeilijk kan het zijn baby?

[Hook: Ronnie Flex]

Al die bitches hier doen haar na
Ze zegt "come again", ze zegt "ja"
Oh je weet dat dit je goed staat
Daarom doen ze je na
Maar meisje kom maar mee, wist dat je wou
Alleen jij... zo van wie je houdt
De manier hoe je kijkt, je bent zo goud
Oh nee, ik heb nog nooit zoiets gezien zoals bij jou

[Verse 2: Ronnie Flex]

Oh yeah baby girl ik zie je
Dus voor jou staan al die jongens in de file
Wat is je naam, is het Yasmine of Khadija?
En het is jij of je vriendin, ik kan niet kiezen, yeah
Of we kunnen met z'n drieën vliegen naar de after
Kan je zakken door je knieën, kan je heel de nacht gaan?
Ja je zusje kent het tempo, ja ze schudt het fasta
Ja je ziet me in de fissa met m'n winterjas aan
Enorme affoe in m'n cup, saw mi see mi dansa
Girl whine for ya blocka, when they see them na-nah
Send me love mi girl add, keep her wet like watah
Zei "kan je voor me zakken", ze zei "yaga-jaja"

[Pre-Hook: Ronnie Flex]

Hoe laat kan het zijn, baby
Binnenkort ben je mine, baby
Je hebt de wickedest wine, baby
Ik ken je sinds klein, sinds het schoolplein
Ik kan het zijn, baby
Binnenkort ben je mine, baby
Je hebt de wickedest wine, baby
Hoe moeilijk kan het zijn baby?

Lil' Kleine – Krantenwijk

[Intro: BOEF]

Ik vouw papier, kom niet zeggen dat jij meer vouwt
Ik doe niet alles goed, maar ik weet zeker jij doet meer fout
Met Jack op een track en jij weet het, ik ga weer goud
En m'n stappen vriend, die snap jij niet dus ikke leer jou

[Verse 1: Lil' Kleine]

Ik ben met BOEF, je bitch wil plakken man
Links rechts, doe je ding, laat het zakken dan
Je bent niet serieus, je bent grappig man
Dit is Alkmaar, en dit is Amsterdam
Je zusje is m'n fan, vraag je moeder
Mijn jongens slikken M, voor die dames heb ik poeder
30k voor de VIP, maar gedraag me als een sloeber
Een jongen is geblessed, ik denk vaak genoeg aan vroeger

[Pre-Chorus: Lil' Kleine]

Ik ging slapen met een doezoe, werd wakker met een ton
En vaak denk ik aan vroeger, ik weet waar het begon
Nu denk ik aan miljoenen, nee vraag me niet waarom
Ik ging slapen met een doezoe, werd wakker met een ton

[Chorus: Lil' Kleine]

Ik denk aan m'n krantenwijk, terwijl ik langs je rij
Hier wordt je ams bedijt, dus je maakt geen kans bij mij
Ik denk aan m'n krantenwijk, terwijl ik langs je rij
Hier wordt je ams bedijt, dus je maakt geen kans bij mij

[Verse 2: BOEF]

Hey, hoe gaat het met je? 't Is een lange tijd
Nu doe ik shows in Su en land op Zanderij
Ik was nooit interessant, nu belangrijk
Vlucht gemist, dat werd een lange reis
Doe voor mij patat, maar niet voor lange rijst
Geen lange rij, maar de gastenlijst
Vijfenvijftig is m'n vaste prijs
En ik kom in je club, en ze betasten mij, baby
Je moet niet aan me zitten
Kom naar m'n crib, we kunnen laag gaan liggen
Ik was vroeger boos maar kon aardig spitten
Mis Koevoet, hij zit jaren binnen
Nu wilt ze zitten aan m'n lijf, maar ben niet gespierd
Mijn life was geen feest, niet gesierd
Nu live op je stage en breng energie
Moet om drie uur op, kom aan om twee voor drie

[Pre-Chorus: Lil' Kleine]

Ik ging slapen met een doezoe, werd wakker met een ton
En vaak denk ik aan vroeger, ik weet waar het begon

Nu denk ik aan miljoenen, nee vraag me niet waarom
Ik ging slapen met een doezoe, werd wakker met een ton

[Chorus: Lil' Kleine]

Ik denk aan m'n krantenwijk, terwijl ik langs je rij
Hier wordt je ams bedijt, dus je maakt geen kans bij mij
Ik denk aan m'n krantenwijk, terwijl ik langs je rij
Hier wordt je ams bedijt, dus je maakt geen kans bij mij

[Bridge: Lil' Kleine]

Twee-twintig op de dash
Heel m'n leven gaat fast
Al m'n mannen doen splash
Bitch, ik wil alleen cash, ey
Twee-twintig op de dash
Heel m'n leven gaat fast
Al m'n mannen doen splash

[Pre-Chorus: Lil' Kleine]

Ik ging slapen met een doezoe, werd wakker met een ton
En vaak denk ik aan vroeger, ik weet waar het begon
Nu denk ik aan miljoenen, nee vraag me niet waarom
Ik ging slapen met een doezoe, werd wakker met een ton

[Chorus: Lil' Kleine]

Ik denk aan m'n krantenwijk, terwijl ik langs je rij
Hier wordt je ams bedijt, dus je maakt geen kans bij mij
Ik denk aan m'n krantenwijk, terwijl ik langs je rij
Hier wordt je ams bedijt, dus je maakt geen kans bij mij

[Outro: Lil' Kleine]

Ik denk aan m'n krantenwijk
Ik denk aan m'n krantenwijk
Ik denk aan m'n krantenwijk
Ik denk aan m'n krantenwijk
Ik denk aan m'n krantenwijk

Lil' Kleine – Verleden Tijd

[Verse 1: Frenna]

Je kent mijn stem niet
Wie ik ben is wie je nu ziet
Wil je dansen met illusies
Ben niet de oude
Ben je verder dan het heden?
Wil je terug naar het verleden, zegt je dat iets?

[Chorus: Frenna]

Ey ey ey ey
Het is al lang verleden tijd (ey, eey)
Dat ik nog werkte met m'n hart
Dat je heel de wereld voor mij was
Het zit nog veelste diep in mij (ey, eey)
Ik liet je spelen met m'n hart
En nu gebruik ik 'm nooit meer
Nooit meer, nooit meer

[Verse 2: Frenna]

De straten lijken te huilen
M'n bitches maken geluiden
Ik doe de deur dicht
Ik zag jou als mijn wifey
Maar jij deed niet als m'n wifey
Ik begrijp niet

[Chorus: Frenna]

Ey ey ey ey
Het is al lang verleden tijd (ey, eey)
Dat ik nog werkte met m'n hart
Dat je heel de wereld voor mij was
Het zit nog veelste diep in mij (ey, eey)
Ik liet je spelen met m'n hart
En nu gebruik ik 'm nooit meer
Nooit meer, nooit meer

[Verse 3: Lil' Kleine]

Lieve schat pak je rust en laat me effe zitten naast je
Een goed gesprek, wacht laat me effe drinken halen
Al die goede dagen lijken alsof ze gister waren
Zomer- en winterdagen, ik mis die dagen
Echt, het is niet alles wat het lijkt
Mijn emoties zet ik om in agressiviteit
En nu wil ik dat je blijft, blijft

[Chorus: Lil' Kleine]

Het is al lang verleden tijd (ey, eey)
Dat ik nog werkte met m'n hart
Dat je heel de wereld voor mij was

Het zit nog veelste diep in mij (ey, eey)
Ik liet je spelen met m'n hart
En nu gebruik ik 'm nooit meer
Nooit meer, nooit meer

[Verse 4: Frenna]

Ey ey ey, kan niet meer in een relatie
We houden van maar dat gaat niet
Ik heb de trauma
Ey, ey, ey, ik hecht niet meer ik wil spatie
Schat beter noem je m'n naam niet
Toch wil ik je graag zien

[Chorus: Lil' Kleine, Frenna]

Ey ey ey ey
Het is al lang verleden tijd (ey eey)
Dat ik nog werkte met m'n hart
Dat je heel de wereld voor mij was
Het zit nog veelste diep in mij (ey, eey)
Ik liet je spelen met m'n hart
En nu gebruik ik 'm nooit meer
Nooit meer, nooit meer

[Outro: Frenna]

Ey, ey ey ey, ey, ey ey ey
Ey, ey ey ey, ey, ey ey ey
Ey, ey ey ey, ey, ey ey ey
Ey, ey ey ey
Ey, yeah, eya

Lil' Kleine – Loterij

[Pre-Chorus: Lil' Kleine]

Ze is een lot uit de loterij
Zij is elke dag boos op mij
Maar zij gaat dood voor mij
Ik doe het ook voor haar
Ze doet het ook voor mij
Ze is een lot uit de loterij
Zij is elke dag boos op mij
Maar zij gaat dood voor mij
Ik doe het ook voor haar
Ze doet het ook voor mij

[Chorus: Lil' Kleine]

Hey meisje kom eens horen
Pak je hand en kom naar voren
Ik ga effentjes eerlijk zijn
Want toen ik wakker werd vanmorgen dacht ik maar aan één ding; Ik vond gisteravond fijn
Ik zei; Hey meisje kom eens horen
Pak je hand en kom naar voren
Ik ga effentjes eerlijk zijn
Want toen ik wakker werd vanmorgen dacht ik maar aan één ding; ik vond gisteravond fijn

[Verse 1: Lil' Kleine]

Ik wil dat je dicht bij mij staat
Me aankijkt en mij vraagt of ik je leuk vind, of ik je blij maak
Of ik je terugvind als je me kwijtraakt
Ik wil je zeggen wat er nu in me omgaat
Ik wil seks elke ochtend als je opstaat
Je bent breekbaar, je bent kostbaar
Maar ik vang je echt als je loslaat
Ik laat je zien dat een jongen nu eerlijk is
Al die vrouwen om me heen het interesseert me niks
Ik wil je helemaal dronken gaan opbellen schat en wil je zeggen dat je nieuwe vriend een flikker is

[Chorus: Lil' Kleine]

Hey meisje kom eens horen
Pak je hand en kom naar voren
Ik ga effentjes eerlijk zijn
Want toen ik wakker werd vanmorgen dacht ik maar aan één ding; ik vond gisteravond fijn
Ik zei; Hey meisje kom eens horen
Pak je hand en kom naar voren
Ik ga effentjes eerlijk zijn
Want toen ik wakker werd vanmorgen dacht ik maar aan één ding; ik vond gisteravond fijn

[Verse 2: Ronnie Flex]

Ik wil dat je dicht bij mij staat
Me aankijkt en mij vraagt of ik je leuk vind, of je me blij maakt, of ik je terugvindt als ik je kwijtraakt
Hey meisje denk eens na-na-na
Zoveel plekken waar ik ga en sta

Heb je me nodig ben ik daar en daar
Nee, met mij loop je geen gevaar echt waar
Oh ik hou het meer dan honderd, ik hou het duizend
Onze wegen hadden never nooit moeten kruisen
Denk dat ik hier nooit meer ga, je weet ik ben de juiste
We kunnen zoveel dingen doen, als ik naar je luister
Oké ik kom naar je toe, ik haal je uit het duister
Babygirl ik roep je, ik roep je luider
We kunnen zoveel doen, als je naar me luistert
Oh dan komt alles goed

[Bridge: Ronnie Flex]

Hey meisje kom eens horen
Pak m'n hand en kom naar voren
Ik ga eerlijk met je zijn
Toen ik wakker werd vanochtend dacht ik maar aan één ding; ik vond gisteravond fijn
Hey meisje kom eens horen
Pak m'n hand en kom naar voren
Ik ga eerlijk met je zijn
Toen ik wakker werd vanochtend dacht ik maar aan één ding; ik vond gisteravond fijn

[Pre-Chorus: Lil' Kleine]

Ze is een lot uit de loterij
Zij is elke dag boos op mij
Maar zij gaat dood voor mij
Ik doe het ook voor haar
Ze doet het ook voor mij
Ze is een lot uit de loterij
Zij is elke dag boos op mij
Maar zij gaat dood voor mij
Ik doe het ook voor haar
Ze doet het ook voor mij

[Chorus: Lil' Kleine]

Hey meisje kom eens horen
Pak je hand en kom naar voren
Ik ga effentjes eerlijk zijn
Want toen ik wakker werd vanmorgen dacht ik maar aan één ding; ik vond gisteravond fijn
Ik zei; Hey meisje kom eens horen
Pak je hand en kom naar voren
Ik ga effentjes eerlijk zijn
Want toen ik wakker werd vanmorgen dacht ik maar aan één ding; ik vond gisteravond fijn

Bijlage II: Vragenlijst

Beste leerling,

Fijn dat je mee wilt doen aan mijn onderzoek. Het onderzoek gaat over muziketeksten. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuutjes.

Je krijgt geen beoordeling voor de antwoorden die je geeft op de vragen. Wel kan het zijn dat we op een later moment nog even verder praten over de vragen. Ik vraag daarom ook om je mailadres in te vullen. De mailadressen zullen meteen als het onderzoek klaar is worden weggegooid.

Als je de vragenlijst invult, geef je toestemming dat ik jouw antwoorden mag gebruiken voor mijn onderzoek. Jouw antwoorden worden anoniem verwerkt. Dat betekent dat jouw naam nooit in het onderzoek genoemd zal worden en dat er nergens verteld zal worden welke antwoorden jij hebt gegeven.

Als je om wat voor reden dan ook wilt stoppen met het invullen van de vragenlijst, dan mag dat. Helaas kan ik jouw antwoorden dan niet gebruiken, dus ik vind het heel fijn als je de vragenlijst helemaal afmaakt.

Probeer de vragen zo serieus mogelijk in te vullen.

Heel erg bedankt voor je hulp!

Groetjes, Berith

Je krijgt straks steeds korte stukjes tekst te zien. Een paar woorden in die tekst zijn gemarkeerd/dikgedrukt. De vraag aan jou is om in je eigen woorden op te schrijven wat die gemarkeerde stukjes tekst betekenen.

Het is niet erg als je niet (precies) weet wat de tekst betekent. Probeer dan te raden wat het zou kunnen betekenen. Zorg dat je bij elke vraag een antwoord invult.

1. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Ik had geen dromen om te rappen, maar wel dromen over bricks.
Ben gekomen om te cashen, verder hoeft je Masri niks.
Kan geen concurrentie zien, ik laat die rappers in de mist.

2. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Kijk shawty kent me al wayback uit de Westside
Al voor de faam en voor de money in de fastlife,
Zat in de trap **deze leven lijkt op een wedstrijd**
Ben in het veld, er is niemand die op een match lijkt.

3. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Hey, hoe gaat het met je? 't Is een lange tijd
Nu doe ik shows in Su en land op Zanderij
Ik was nooit interessant, nu belangrijk.
Vlucht gemist, **dat werd een lange reis.**

4. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Hey meisje, m'n ogen kunnen niet meer weg kijken
Eyo meisje, vanuit de verte kan ik jou al zien verschijnen
Ik voel die vibe, ik voel die buzz bij jou
Ik wil even weg van alles maar dan weg met jou

5. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Een shout-out naar al m'n **Piraten en Soldiers achter muren**
En shout-out naar alle gevallen soldaten in de strijd
Ik hoef m'n niffo niet te checken, want ik weet hij is bereid
Om te knallen, om te vallen, voor die money in de strijd

6. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Ey b*** schuif op, wij komen binnen met z'n allen
Je moet zakken tot de grond alsof je moeder is gevallen

7. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Kan het zelf niet geloven, wat me al is overkomen
Ik blijf rennen voor m'n dromen die ik heb, eh mattie
Ik zit met Esko deze zomer, in een dikke waggie

8. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Ze is een lot uit de loterij
Zij is elke dag boos op mij
Maar zij gaat dood voor mij
Ik doe het ook voor haar
Ze doet het ook voor mij

9. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Die hele man, ja ik ben die
Dames spelen zoet als snoep, maar ik ken die...
Type dames. Hoef me niets te vragen
Ik pak liever stapels, dat is logisch, snap je?

10. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Ga mee met mij ik maak je kleine wereld groter, eyo
We kunnen cruisen in de Benz, geen rem
We trappen door, we kunnen richting Bloemendaal
Of ergens richting Zandvoort of we vliegen naar de zon

11. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Ey ey, kan niet meer in een relatie
We houden van maar dat gaat niet
Ik heb de trauma
Ey, ey, ey, ik hecht niet meer ik wil spatie

12. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

De straten lijken te huilen
M'n b*** maken geluiden
Ik doe de deur dicht

13. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Lieve schat pak je rust en laat me effe zitten naast je
Een goed gesprek, wacht laat me effe drinken halen
Al die goede dagen lijken alsof ze gister waren
Zomer- en winterdagen, ik mis die dagen

14. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Girl ik zeg je dream
Ik wil je hebben ik wil alles van je zien
Je staat bekend als het meisje van m'n dreams
Ga je mee, ben je daarvan gediend?

15. Vul in eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent.

Jij bent een alfameisje
[...]
Zolang ik jou heb sta ik met beide
Benen op de grond ik ben altijd bij je
Soms ben je m'n broertje net als Lil Kleine
Soms hou ik je vast in de slechte tijden

De volgende twee vragen gaan over hoe vaak je naar muziek luistert. Beantwoord de vragen over een normale schoolweek. Als je het niet precies weet, probeer dan te schatten.

16. Hoeveel uur luister je per dag naar muziek?

- Minder dan 1 uur
- 1 of 2 uur
- 3 of 4 uur
- 5 of 6 uur

- 7 of 8 uur
- 9 uur of meer

17. Hoeveel uur luister je per dag naar Nederlandse hiphopmuziek? Voorbeelden van Nederlandse hiphopartiesten zijn Ronnie Flex, Lil Kleine, Jacin Trill en De Jeugd van Tegenwoordig.

- Minder dan 1 uur
- 1 of 2 uur
- 3 of 4 uur
- 5 of 6 uur
- 7 of 8 uur
- 9 uur of meer

18. Hoeveel teksten uit deze vragenlijst herkende je?

Je bent er bijna! Ik wil je nog een paar laatste dingen vragen over jezelf.

19. Geslacht:

- Man
- Vrouw
- Anders

20. Leeftijd:

21. Welke taal of talen spreek je het meest thuis?

22. Vul hier je UniC-mailadres in:

Bedankt voor het invullen van de vragenlijst, je hebt me erg geholpen!

Bijlage III: Consentbrief ouders respondenten

Onderwerp: Deelname leerlingen leerjaar 3 aan onderzoek bij Nederlands

Beste ouders / verzorgers,

Ik ben docent Nederlands in leerjaar 3 en ben bezig met een onderzoek naar de teksten van Nederlandse muziek. Het doel van dit onderzoek is inzicht te verkrijgen in de manier waarop leerlingen de teksten verwerken, zodat uiteindelijk het onderwijs Nederlands beter afgestemd kan worden op de leerling.

Volgende week zal ik de leerlingen van leerjaar 3 vragen deel te nemen aan dit onderzoek. Middels deze mail informeer ik u wat deelname aan dit onderzoek inhoudt.

Onderdeel van dit onderzoek is het afnemen van een vragenlijst. In de vragenlijst zullen de leerlingen enkele tekstfragmenten te zien krijgen met de vraag de betekenis van de fragmenten te verwoorden. Daarnaast zullen enkele demografische gegevens bevroegd worden (geslacht, leeftijd, thuistaal en muziekluistergedrag).

Op de vragenlijst zal in sommige gevallen een kort nagesprek volgen. Ik vraag de leerlingen daarom hun UniC-mailadres in te vullen. De e-mailadressen worden los van de andere data opgeslagen en zijn alleen inzichtelijk voor mij als onderzoeker. Direct na het onderzoek worden de e-mailgegevens vernietigd.

Het nagesprek zal de vorm hebben van een kort een-op-een-interview, waarbij ik de leerling vergelijkbare tekstfragmenten voorleg en hem of haar daarover enkele vragen stel. De audio van deze gesprekken zal worden opgenomen en uitgeschreven. Meteen hierna zullen de audiobestanden worden vernietigd. De leerling zal zijn of haar naam niet noemen in het gesprek. De uitgeschreven interviews zullen dan ook niet herleidbaar zijn tot de leerling.

Er wordt zorgvuldig omgegaan met de onderzoeksdata. In de verwerking van de data en de verslaglegging hiervan zal de leerling anoniem blijven. Uiteraard kan de leerling zijn of haar deelname aan het onderzoek op ieder moment stoppen.

Als u wenst dat uw zoon of dochter **niet** deelneemt aan dit onderzoek, dan kunt u mij dit laten weten door **uiterlijk vrijdag 24 mei** een e-mail te sturen naar bpelt@unic-utrecht.nl. Ik zal uw zoon of dochter dan niet vragen de vragenlijst in te vullen en dan zal er logischerwijs ook geen nagesprek plaatsvinden.

Om de resultaten van het onderzoek niet te beïnvloeden, zou ik u willen vragen thuis nog niet te veel aandacht te besteden aan het onderzoek. Hoe minder de leerlingen vooraf van het onderzoek weten, hoe beter.

Mocht u vragen hebben, dan zie ik die graag tegemoet in een e-mail naar bpelt@unic-utrecht.nl.

Alvast bedankt voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Berith van Pelt
Docent Nederlands UniC

Bijlage IV: Instructie vragenlijstonderzoek

Bijlage IV.a: Instructie docent

Rol van de docent:

- Instructie geven aan leerlingen
- Toezien op het invullen van de vragenlijst
- Eventueel kort nagesprek met de leerlingen

Instructie geven aan leerlingen

Laat de leerlingen de PowerPointslide zien met instructies. Let erop dat de leerlingen de instructie goed gehoord hebben voor ze aan de vragenlijst beginnen.

Benoem de volgende punten in de instructie:

- Berith doet voor haar studie een onderzoek naar Nederlandse muziektteksten. Daar heeft ze jullie hulp bij nodig en daarom wil ze jullie vragen om een vragenlijst in te vullen.
- Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten. Je vult de vragenlijst zelf in, niet overleggen!
- Lees goed de introductietekst van de vragenlijst en de vragen zelf. De docent kan geen antwoord geven op vragen over de inhoud van de vragenlijst.
- Er zijn geen goede en foute antwoorden. Als je het antwoord niet weet, vul dan toch iets in. Je krijgt geen beoordeling voor Nederlands voor deze vragenlijst en het staat los van alles wat met school te maken heeft (overgang, adviezen, enz.)
- Je bent niet verplicht om de vragenlijst in te vullen, maar hoe meer leerlingen de vragenlijst invullen, hoe beter het onderzoek wordt. Dus Berith is heel blij als je de lijst serieus invult!
- Andere klassen gaan de vragenlijst nog invullen, dus het is fijn als je deze week nog niet met andere leerlingen over de vragenlijst praat.

Toezien op het invullen van de vragenlijst

De leerlingen vinden de link naar de vragenlijst in de planner op It's Learning. De link staat alleen aan het begin van de les open. Laat de PowerPointslide met instructies openstaan terwijl de leerlingen bezig zijn met het invullen.

Het is fijn als het tijdens het invullen stil is, zodat leerlingen de vragenlijst serieus kunnen maken. Controleer of het iedereen gelukt is om de vragenlijst te vinden. Beantwoord geen vragen van leerlingen over de inhoud van de vragenlijst. Houd in de gaten dat de leerlingen niet overleggen.

Als de leerlingen klaar zijn, wachten ze rustig tot iedereen klaar is. Ze kunnen alvast het theorieboekje doorlezen. De bladzijdenummers staan op de PowerPointslide.

Afsluiten & eventueel nagesprek

Als alle leerlingen klaar zijn, bedank je de leerlingen voor hun medewerking. Het kan zijn dat de inhoud van de vragenlijst onrust veroorzaakt. Daarom kan eventueel een kort nagesprek gevoerd worden, waarbij een koppeling gemaakt kan worden met de les van vorige week (kritisch lezen).

Mogelijke vragen om te bespreken:

- Deze vragen gingen heel specifiek over de tekst van muziek en hebben dus iets te maken met kritisch lezen. Lees je de teksten van de muziek die je luistert wel eens vaker zo kritisch?
- Is het belangrijk om teksten van muziek kritisch te lezen? Voegt het iets toe aan je ervaring van de muziek?
- Wat vind je belangrijker: de muziek of de tekst?
- Denk je dat artiesten altijd de waarheid spreken in hun muziektteksten?

- Is het erg als je niet alle tekst begrijpt?

Uitkomsten van dit gesprek zijn niet van belang voor het onderzoek, maar mocht er iets leuks/interessants uitkomen, vind ik dat wel leuk om te weten.

Mogelijke vragen van leerlingen

Het kan zijn dat leerlingen vragen hebben over het onderzoek of de vragenlijst. Hieronder staan antwoorden op vragen die leerlingen mogelijk kunnen stellen.

Waar gaat het onderzoek over?

Dat kan ik nu nog niet zeggen, omdat nog niet iedereen de vragenlijst heeft ingevuld. Als je dat graag wilt weten, kun je dat volgende week aan Berith vragen. Je mag haar daar ook over mailen.

Wat gaat er nu gebeuren met mijn antwoorden op de vragenlijst?

De antwoorden van iedereen die het heeft ingevuld worden op een stapel gegooid en geanalyseerd. Berith schrijft daarna een verslag over de resultaten. In dit verslag zal een samenvatting staan van de resultaten. Jouw individuele antwoorden zullen daar niet in staan en jouw naam ook niet.

In de vragenlijst staat dat de antwoorden anoniem verwerkt worden, maar ik moet wel mijn mailadres invullen. Hoe zit dat?

De e-mailadressen worden in een ander bestand opgeslagen dan de antwoorden die je hebt gegeven. Hierdoor is het nooit direct te zien welke antwoorden bij welk e-mailadres horen. De e-mailadressen zijn nodig voor het geval er nog kort nagepraat gaat worden over het onderzoek. Zodra dat geweest is, worden alle mailadressen weggegooid. In het verslag van het onderzoek zullen jouw individuele resultaten en jouw naam niet genoemd worden.

Bijlage IV.b: Instructie leerlingen

Vragenlijst

- It's Learning: 'Vragenlijst onderzoek muziekteksten'.
- Invullen duurt ongeveer 10 min.
- Niet overleggen!
- Geen goede en foute antwoorden; geen beoordeling.
- Graag nog niet over de vragenlijst praten deze week.
- Je maakt Berith heel blij! →
- Klaar? Opdracht samenvatten 1

Bijlage V: Codeboek vragenlijstdata

Categorie (A = IIn geeft letterlijke betekenis van de tekst; B = IIn geeft onjuiste figuurlijke betekenis van de tekst; C = IIn geeft juiste figuurlijke betekenis van de tekst; O = IIn geeft onduidelijk of geen antwoord)

	Vraag	Type	Categorie		
			A	B	C
1	ik laat die rappers in de mist	NN		Uit zijn zicht laten Andere rappers laten Andere rappers met rust laten / niet serieus nemen Zelf verder gaan In de steek laten	Ik ben beter dan de andere rappers Ik laat de andere rappers achter me Mijn concurrenten lopen achter me Achterlaten in zijn schaduw
2	deze leven lijkt op een wedstrijd	CO	Het leven is een strijd Het leven is een competitie	Het leven gaat alleen om presteren Je moet winnen / concurreren met iedereen	Ook in het leven moet je hard werken om er te komen Je moet strijden voor je plek Je moet tegenslagen verslaan
3	dat werd een lange reis	CN	Wachten op de vlucht Een ander vervoermiddel nemen Vlucht gemist Duurde lang	Het leven werd lang	Het heeft lang geduurd om te komen waar ik nu ben (carrière) Ook: Het is niet goed begonnen Obstakels overwinnen
4	Ik wil even weg van alles maar dan weg met jou	L	Samen weg (met 1 iemand) Pauze van zijn leven met iemand samen Even uit het normale leven / drukte / stress / op vakantie met een meisje	Hij wil alleen zijn met zijn meisje Weg uit het normale leven Weg willen om bij haar te zijn / alleen als zij mee wil Hij is klaar met alles Op vakantie	N.v.t.

5	Piraten en Soldiers achter muren	NN		Mensen die achter hen staan Vrienden en familie Achter de schermen Mensen die willen vechten	Goede vrienden in de gevangenis
6	Je moet zakken tot de grond alsof je moeder is gevallen	NO	Door je knieën zakken en voorover buigen	Iets ergs meemaken, opstaan en doorgaan Verdrietig zijn Seksuele handelingen Ruimte maken / aan de kant gaan	Je moet vol overtuiging dansen / twerken Ook: Naar beneden gaan met je kont (Sexy) dansen
7	Kan het zelf niet geloven, wat me al is overkomen	L	Niet beseffen / realiseren wat er is gebeurd / wat ik heb bereikt Hij had niet verwacht dat het hem zou overkomen	Er is mij veel overkomen / ik heb veel bereikt Ik blijf doorgaan Hij is blij met zijn succes	N.v.t.
8	Ze is een lot uit de loterij	CO		Ze is een schat Je bent iemand toevallig tegengekomen Ze is er een uit velen Ze is kostbaar Ze is uniek / belangrijk / speciaal / knap Kleine kans dat je haar krijgt	Precies de juiste persoon Ze is perfect Geen beter / mooier meisje Zoals zij is er maar 1 Meisje van zijn dromen Zij is de hoofdprijs
9	Dames spelen zoet als snoep	NO		Ze doen lief / aardig Doen alsof ze cool zijn Dames spelen smerig / slim / goed Flirten Mooie / lieve / zoete meisjes	Meisjes doen zich aardig voor Ook: Doen of het goed is Dames spelen achterbaks / schijnheilig / slijmen Spelen onschuldig Meisjes doen lief maar willen geld / aandacht
10	We kunnen cruisen in de Benz	CN		Relaxen Rijden in een Benz Racen	We kunnen met de Mercedes gaan rijden Rijden in een auto

				We hebben veel geld	
11	ik wil spatie	NN		Rust Tijd voor zichzelf Ik wil even niks	Ik wil afstand/ruimte tussen ons Ik wil het uitmaken Ik wil een stop / pauze
12	De straten lijken te huilen	CN	De straten zien er verdrietig uit	De straten zijn leeg. Het regent Het is stil De straat is arm / de rapper gaat terug de straat op	Iets is heel verdrietig Iemand is somber / depressief
13	Al die goede dagen lijken alsof ze gister waren	L	De goede dagen lijken voorbij De goede dagen lijken nog maar kort geleden / kun je je nog goed herinneren	Alle zware dagen leken als gisteren	N.v.t.
14	Je staat bekend als het meisje van m'n dreams	CO	Je bent het meisje van mijn dromen	Hij wil iets met het meisje Lijkt op iemand uit zijn dromen Mooi meisje / bijzonder / speciaal	Je bent het meisje van wie ik altijd heb gedroomd / je bent het perfecte meisje Je staat bekend als zijn droomvrouw / de allerleukste / alles wat hij zoekt Je hebt alles wat ik zoek Hij is verliefd op haar
15	Soms ben je m'n broertje net als Lil' Kleine	NO		Ik houd van je Hij wil geen relatie Lil' Kleine en de rapper zijn vrienden	Het meisje voelt als familie / als een broer Ze hebben een sterke vriendschap Ze helpen elkaar als broers / als Ronnie Flex en Lil Kleine Iemand is belangrijk voor je

Bijlage VI: Coderingen vragenlijsten

Coderingen per vraag over tekstfragmenten, in aantallen.

Vraag	Aantal keer gecodeerd			
	A	B	C	O
1	0	67	65	1
2	30	80	21	2
3	67	15	41	10
4*	81	47	0	5
5	4	82	35	12
6	13	70	29	21
7*	98	30	0	5
8	2	105	25	1
9	3	66	46	18
10	2	49	72	10
11	2	49	72	10
12	6	93	17	17
13*	78	51	0	4
14	55	18	54	6
15	7	45	70	11

A = de respondent geeft de letterlijke betekenis, B = een onjuiste figuurlijke betekenis, C = de juiste figuurlijke betekenis.

* In deze vragen werd een letterlijk tekstfragment getoond. Het geven van de letterlijke betekenis (A) was hier dus het goede antwoord.

Bijlage VII: Materiaal interviewonderzoek

Bijlage VII.a: Tekst

Josylvio & Moerman - Voorbij

Jij bent nu verleden tijd voor mij

Wat we hadden was echt, maar shawty dat is voorbij

Ren voor die money day and night

Dagenlang ben ik weg, je weet ik ben op de grind

Maar kom niet naar mij toe, je plakt aan me.

Niks behalve geld in het midden van m'n hart, klaar ga weg van mij.

Je bent een mooie meid, maar schatje echt je overdrijft

'k Heb geen tijd, ik heb money on my mind

Jij weet ik move heet, ik zeg straight, hoe ik leef

Ben op dreef, 'k heb geen tijd voor die stress, maar jij weet

Ik heb euro's op m'n mind terwijl jij draait met je body

Late night FaceTime, je daagt me uit met je body

Ken die games, how they work, how they play

On the low speel jij heilig, maar stiekem iedereen weet

Die hele ollo wil jou, kijkend naar je lichaamstaal

Is alles voor jou normaal, daarom ben jij gefaald

In mijn ogen baby, ik val op een lady

Ik ben niet down met een baby, alles echt geen fugazi

Jij bent nu verleden tijd voor mij

Wat we hadden was echt, maar shawty dat is voorbij

Ren voor die money day and night

Dagenlang ben ik weg, je weet ik ben op de grind

Maar kom niet naar mij toe, je plakt aan me.

Niks behalve geld in het midden van m'n hart, klaar ga weg van mij.

Ik zoek skittles, skittles, all night (all night)

Ik blijf niet hangen, want dat is zonde van m'n tijd
Het is alleen ikke, ikke, geen jij (geen jij)
Je bent een blok aan m'n been als je huppelt aan m'n zij
Be-ben gelukkiger dan jij nu, wil je twijfels bij me zoeken?
Ik geef straf als een tijdelijke boete
En de money die kan spreken, voel me eigenlijk geroepen
Ik zoek skittles, skittles, all night (all night)
Je zeurt de hele tijd, je zeurt de hele dag
Manier van hoe je kijkt, die lieve brede lach (lach)
Maar stop, je maakt m'n hoofd vol, duivel ga weg van mij.

Jij bent nu verleden tijd voor mij
Wat we hadden was echt, maar shawty dat is voorbij
Ren voor die money day and night
Dagenlang ben ik weg, je weet ik ben op de grind
Maar kom niet naar mij toe, je plakt aan me.
Niks behalve geld in het midden van m'n hart, klaar ga weg van mij.

Bijlage VII.b: Vragenblad

Vul in je eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent:

Jij bent nu verleden tijd voor mij

Wat we hadden was echt, maar shawty dat is voorbij

Ren voor die money day and night

Dagenlang ben ik weg, je weet ik ben op de grind

Vul in je eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent:

Jij bent nu verleden tijd voor mij

Wat we hadden was echt, maar shawty dat is voorbij

Ren voor die money day and night

Dagenlang ben ik weg, je weet ik ben op de grind

Vul in je eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent:

Je bent een mooie meid, maar schatje echt je overdrijft

'k Heb geen tijd, ik heb money on my mind

Vul in je eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent:

Het is alleen ikke, ikke, geen jij (geen jij)

Je bent een blok aan m'n been als je huppelt aan m'n zij

Be-ben gelukkiger dan jij nu, wil je twijfels bij me zoeken?

Ik geef straf als een tijdelijke boete

En de money die kan spreken, voel me eigenlijk geroepen

Vul in je eigen woorden in wat de gemarkeerde tekst betekent:

Het is alleen ikke, ikke, geen jij (geen jij)

Je bent een blok aan m'n been als je huppelt aan m'n zij

Be-ben gelukkiger dan jij nu, wil je twijfels bij me zoeken?

Ik geef straf als een tijdelijke boete

En de money die kan spreken, voel me eigenlijk geroepen

Bijlage VIII: Sturende vragen interview

Sturende vragen om het denkproces te achterhalen, in volgorde van minst tot meest sturend:

- Je schrijft nu een betekenis op die niet letterlijk is. Hoe weet je dat deze tekst een andere betekenis heeft dan de letterlijke betekenis?
Eventueel legde de onderzoeker hier uit dat 'letterlijk' betekent dat iets precies betekent wat er staat, dat de rapper precies bedoelt wat hij zegt.
- Als de betekenis niet letterlijk is, hoe kom je er dan achter wat de betekenis wel is?
- Wist je de betekenis meteen of moest je er even over nadenken, moest je even puzzelen?
- Er zijn ook veel mensen die de betekenis niet meteen weten, hoe denk je dat het komt dat jij dat wel weet?
- Waar denk je over na als je moet puzzelen wat iets betekent?

Sturende vragen om leerlingen tot het goede antwoord te laten komen:

- Als je kijkt naar de tekst om het fragment heen, past de betekenis die je hebt opgeschreven dan bij de rest van de tekst?
Eventueel aanvullend doorvragen waar de tekst over gaat.
- Zou het kunnen dat de rapper misschien iets anders bedoelt dan hij hier zegt?
- Als je kijkt naar rest van de tekst, wat zou dan een logische betekenis zijn van het fragment?
- Past die logische betekenis bij het fragment?
- Wat zouden de woorden in het fragment dan kunnen betekenen?

Bijlage IX: Getranscribeerde interviews

Bijlage IX.a: Gesprek leerling 1

[Lezen tekst]

Jij bent nu verleden tijd voor mij
Wat we hadden was echt, maar shawty dat is voorbij ..
Uh, dus er was een relatie.
Ren voor die money day and night,
Uh, misschien moet hij moet hard werken.
Dagenlang ben ik weg, je weet ik ben op de grind
Uhm, ik weet het niet, misschien is ie ook veel weg voor zijn werk,
Maar kom niet naar mij toe je plakt aan me ...
Niks behalve geld in het midden van mijn hart klaar ga weg van mij,
Dus hij zegt dat hij helemaal klaar is met haar ..

Je bent een mooie meid maar schatje, echt je overdrijft
Uuh, k heb geen tijd ik heb money .. on my mind
Uuhm, dus ja, die is heel erg bezig met geld verdienen

Jij weet ik move heet, ik zeg straight hoe ik leef
Ben op dreef, k heb geen tijd .. voor die stress maar jij weet
Dus hij is .. ja .. heel erg gefocust

Ik heb euro's op mijn mind terwijl jij draait met je body
Late night facetime je daagt me .. uit met je body
Ja de persoon is denk ik .. doet denk ik sexy,

Ken die games, how they work how they play,
On the low speel ... jij heilig, maar stiekem iedereen weet
Uhm .. dus .. die persoon die weet hoe het gaat, maar misschien iedereen weet het al hoe het gaat
Die hele ollo wil jou kijkend naar je lichaamstaal ...
Is alles voor jou normaal daarom ben jij gefaald ...
Uhm ... ja, die persoon een beetje ... uhm .. een beetje desperate misschien ofzo?
In mijn ogen baby ik val op een lady
Ik ben niet down met een baby alles echt geen .. fugazi?
Ik weet niet wat dat is.

Uhm .. jij bent nu verleden tijd voor mij
Wat we hadden was echt, maar shawty dat is voorbij
Doe ik het zo goed eigenlijk?
O: Ja je doet het heel goed,

Oké. Ren voor die money day and night
Dit is hetzelfde toch gewoon, als net?
O: Hmm-hmm

Uhm .. dagenlang ben ik weg je weet ik ben op de grind
Maar kom niet naar mij toe je plakt aan me
Niks behalve geld in het midden van mijn hart klaar ga weg van mij.

Ik zoek skittles skittles all night all night
Ik ben wel benieuwd wat skittles zijn
Uh, ik blijf niet hangen, want dat is zonde van mijn tijd
Het is alleen ikke ikke geen jij .. geen jij,
...
Uh, misschien ... voelt die persoon sterk in de relatie
Uhm .. denkt-ie dat-ie uhm beter uhm .. dan die ander persoon is.

Je bent een blok aan mijn been als je huppelt aan mijn zij
Buh-ben gelukkiger dan jij nu wil je twijfels bij me zoeken?
Uhm ik geef straf, ik geef straf als een tijdelijke boete
Uhm, misschien kijkt-ie dan naar wat ze vroeger hadden

En de money die kan spreken voel me eigenlijk geroepen,
Ik zoek skittles skittles all night all night
Je zeurt de hele tijd, je zeurt de hele dag
Uhhh misschien dat die ander gewoon zeurt altijd? Dat ze uhm .. gaan ze niet werken?

Uhm manier van hoe je kijkt, die lieve brede lach
Maar stop, je maakt m'n hoofd vol, duivel ga weg van mij.
Die wordt wel afgeleid ... van uhm, ja, focus op verdienen,

Jij bent nu verleden tijd voor mij
Wat we hadden was echt, maar ...
Dit is weer hetzelfde van eerder.

[Beantwoorden vragenlijst]

Jij bent nu verleden tijd voor mij
Ja als je zegt verleden tijd .. ik denk dat je dan betekent dat het dan nu .. dat ze elkaar nu dan niet zien?
O: Oké en is het dan zo dat ze elkaar dan nu tijdelijk even niet zien of dat ze elkaar nooit meer gaan zien?
Als iemand verleden tijd is dan is dat je elkaar nooit meer gaat zien, dan is het echt over.

Ren voor die money day and night
Uhm .. hij moet echt hard werken en .. hij is gewoon gefocust op geld verdienen.
O: Je zegt best wel snel dat hij dus gefocust is op geld verdienen. Hoe weet je dat?
Nou .. hij zegt rennen en dan .. dan zie ik zo voor me .. een droom van bijvoorbeeld .. miljonair worden ofzo .. en dat hij daar dan helemaal voor gaat.

Je bent een mooie meid ..
Uhm .. ja ik weet niet hoe ik dat dan misschien moet interpreteren ... die persoon die vindt haar mooi.
O: Zou het ook nog iets anders kunnen betekenen, omdat je zegt dat je niet weet hoe je het moet interpreteren?
Ik weet het niet, maar .. ik denk het niet.

Uuh je bent een blok aan m'n been
Uhm zij is iets .. waardoor hij niet verder kan gaan,

O: Hier zeg je ook best wel snel het antwoord. Hoe weet je dat zo snel?

Nou ja een blok is niet echt handig als je dat hebt .. dus het houdt hem echt tegen ..

Uuhm ..ik geef straf als een tijdelijke boete

Die heeft spijt van wat hij allemaal heeft gedaan

O: hmm-hmm

O: Kende jij deze tekst al?

Nee.

O: Je zei aan het begin ook al dat je niet zoveel naar deze muziek luistert. Heb je bij andere teksten al wel eens nagedacht wat die teksten eigenlijk kunnen betekenen?

Ja, dat wel. Ik vind het altijd wel leuk, ik luister wel naar de teksten.

O: Hoe vond je het om dit te doen?

Ik vond het wel .. raar in het begin .. maar ook wel interessant want dat doe je nooit zo echt als je luistert.

Bijlage IX.b: Gesprek leerling 2

[Lezen tekst]

Jij bent nu verleden tijd voor mij
Ja. Dus. Er is dus iets voorbij ...
Wat we hadden was echt .. maar .. shawty .. dat is voorbij
Uuhmm .. ja ..
Ren voor die money day and night
Dagenlang ben ik weg je weet .. je weet ik ben op de grind
Eeh ik weet niet, dat woord .. wat grind is ..
Maar kom niet naar mij toe je plakt aan me ..
Ehuh .. ja .. hehe .. ik weet niet .. je plakt aan me ..
Niks behalve geld in het midden van m'n hart klaar ga weg van mij
Uuuh .. ja .. geld zal er wel toe doen denk ik ..

Je bent een mooie meid .. maar schatje echt je overdrijft
'k Heb geen tijd ik heb money on my mind ..
Oké .. werken .. daar gaat het dus alleen maar over ..
Oké
Jij weet ... ik move heet ... ik zeg straight hoe ik leef, ...
Ben op dreuf, 'k heb geen tijd voor die stress maar jij weet ..
Ik heb euro's op m'n mind .. terwijl jij .. draait met je body
Deze persoon heeft echt heel veel met werken hehehe

Late night FaceTime je daagt me uit met je body
Ken die games how they work how they play,
On the low speel jij heilig, maar stiekem iedereen weet
Die hele ollo wil jou, kijkend naar je lichaamstaal
Uh .. ik weet niet wat dat betekent, maar hij vindt de vrouw geen heilige
Die persoon is wel .. ja .. ik weet niet
Uhm
Ja ... Ik heb echt geen idee ... ollo ... dat heb ik echt nog nooit gehoord

Is alles voor jou normaal daarom ben jij gefaald
In mijn ogen baby, ik val op een lady
Ik ben niet down met een baby ... alles echt geen ... fugazi fugazi?
In ieder geval weet ik echt niet wat dat betekent ... uhm ... het lijkt niet eens Nederlands .. echt geen idee

Jij bent nu verleden tijd voor mij
Wat we hadden was echt, maar .. shawty dat is voorbij
Ren voor die money day and night
Dagenlang ben ik weg ... je weet ik ben op de grind
Dat is weer het refrein ...

Ik zoek skittles .. skittles .. all night
Hmm-hmm .. hehe .. ik weet niet wat skittles zijn ..
Ik blijf niet hangen want dat is zonde van m'n tijd
Dus hij wil doorgaan ..
Het is alleen ikke, ikke .. geen jij

Hij denkt alleen aan zichzelf?
Je bent een blok aan m'n been als je huppelt aan m'n zij ..
Be-ben .. gelukkiger .. dan jij nu .. wil je twijfels bij me zoeken?
Eeh .. ik geef straf als een tijdelijke boete
En de money die kan spreken .. voel me eigenlijk geroepen
Oooké ... ik snap hier niet zoveel van ..
Ik zoek skittles skittles, all night
Je zeurt de hele tijd, je zeurt de hele dag
Manier van hoe je kijkt, die lieve brede lach
Maar stop je maakt m'n hoofd vol .. duivel ga weg van mij,
Hij wil haar even met rust laten of zoiets ..

Jij bent nu verleden tijd ..
Oja, dat is dus weer het refrein.

[Beantwoorden vragenlijst]

Uhm .. je bent nu verleden tijd voor mij
Ik denk dat dat betekent dat .. hij ooit met iemand was ...
Vriendschappelijke relatie of .. relatie relatie
Maar dat het nu voorbij is dat-ie verder wil gaan met zn leven .. of met haar leven.

Uuuhm ..
Ren voor die money ...
Hmm.
Ik weet niet want in de rest van de tekst gaat-ie juist voor 't geld .. dus ik weet niet hoe dat dan ..
Ooh .. voor ..
Ik denk dat ik het gewoon verkeerd las. Hij gaat gewoon voor geld. Hij wil geld verdienen.
Werk is ... belangrijk voor 'm .. belangrijker dan ..
O: Dus dat weet je omdat je kijkt naar de rest van de tekst?
Ja.

Uh je bent een mooie meid
Jaa .. denk dat het gewoon .. betekent dat ze dat ze een mooie meid is.
Ja.
O: Dus hier wordt gewoon letterlijk bedoeld wat er staat?
Ja. Ja oké .. ja .. hij zegt wel .. dat-ie verder wil gaan met zn leven ..
Maar dat .. maar dat neemt niet weg dat het .. ja wel gewoon een mooi meisje is.

Je bent een blok aan m'n been ..
Uuuh het houdt 'm tegen van .. zn carrière .. dat meisje en ...
Het zou beter zijn als .. zonder dat meisje zou zijn.
O: Ja, dus hier bedoelt hij niet letterlijk wat hij zegt,
Nee.
O: Je hebt best wel snel in de gaten wat hij hier wil zeggen. Heb je een idee hoe het komt dat je meteen weet wat het betekent?
Ja .. een blok aan mn been .. dat is wel .. wordt wel eens gebruikt.
Dus ik denk dat het daar wel ...
O: Had je de uitspraak al wel eens gehoord?
Ja. Ik ken de uitdrukking en .. het is wel ... duidelijk en dan past het bij de tekst.

Ik geef straf als een tijdelijke ... boete ...

Hmm ik geef straf ...

Ik weet niet wat-ie hiermee bedoelt hehehe

O: Kan iets jou helpen om wel achter de betekenis te komen?

Uuh .. ik lees wel even dat hele stukje

Eeh nee, ...

Het rijmt hehehehe

O: Kan het zijn dat hij het letterlijk bedoelt?

Ik mag hopen van niet hehehe ...

Nee .. ja

Ik geef straf als een tijdelijke boete .. eeh .. 'k weet niet

O: Los van de tekst, weet je dan wel wat de woorden letterlijk betekenen?

Ja.

Maar het heeft voor mijn gevoel niet echt iets met de tekst te maken.

Het staat gewoon los omdat het mooi rijmde.

O: Heeft iets van de woorden in die zin iets met de tekst te maken?

Nee .. nou ja ik bedoel .. nee. Niet echt.

O: Ik zat zelf te denken, boete heeft iets te maken met geld. Zou je daar nog iets mee kunnen?

Ja .. Nog steeds dan begrijp ik het niet.

O: Herkende je deze tekst?

Nee. Nog nooit gehoord.

Nederlandse muziek is echt .. niet echt mijn ding.

O: Als je andere muziek luistert, die je zelf kiest, denk je dan wel eens na over wat een tekst betekent?

Uuhm ... hangt van de muziek af ..

Nou jaa .. als het zeg maar .. een beetje voorgekauwd wordt .. als het .. een slechte verhaallijn is .. zo cliché zeg maar .. dan snap je het .. beter maar als het gewoon een liedje is op de radio met tum tum tum tum .. zo'n beat erin dan niet echt.

O: Hoe vond je het, om zo uitgebreid naar een tekst te kijken?

Ik vond het wel .. leuk .. raar. Om zo hardop te denken .. vond ik wel .. ja .. een beetje apart.

Bijlage IX.c: Gesprek leerling 3

[Lezen tekst]

Je bent nu verleden tijd voor mij, wat we hadden was echt, maar ... shaaw-shaawty? is dat voorbij.
Uhm ja nou ja, ze hebben dus, ze hadden dus een relatie denk ik die mensen en ... het voelde heel
echt voor die persoon maar nu is dat over.

Ren voor die money day an' night dagenlang ben ik weg je weet ik ben op de grind.
Uuum .. ja daarvan weet ik het dus echt niet zo goed, hehehe, wat het betekent.
Uuum .. maar .. kom niet naar mij toe je plakt aan me niks anders dan geld in het midden van me hart
klaar ga weg van mij ...
Uuum hij wil blijkaar niet dat ie dat dat uh of hij of zij wil niet dat diegene naar hem of haar
toekomt.

Je bent een mooie meid maar schatje je echt je overdrijft, ik heb geen tijd ik heb money on my mind.
Blijkaar wil die geld verdienen ofzo.
Uhm .. je weet ik move heet zeg ik zeg straight hoe ik leef,
Ik ben op dreef k heb geen tijd voor die stress maar jij weet,
Uuhmm .. hehe .. uhm..
Ik heb euro's op mn mind terwijl jij draait met je body,
Uhm nou ja het is wel duidelijk in elk geval dat hij geld wil verdienen.
Uhm ... late night face time je daagt me uit met je body
Ik weet niet misschien dat ze dansen ofzo op de facetime of iets anders.
Ken die games how they work how they play .. on the low speel jij heilig maar stiekem iedereen
weet,

Uhmm .. die hele ollo wil jou kijk naar je lichaamstaal?
Misschien .. weet ik veel, misschien stript diegene ofzo? Ik weet niet hehe

Is alles voor jou normaal daarom ben jij gefaald ik
In mijn ogen baby, ik val op een lady,
Uhmm .. Ik ben niet down met een baby, alles echt geen ... fugazi? Hehe

Uhm okee .. uhm ..
Jij bent nu verleden tijd voor mij
Maar wat .. wat we hadden was echt, maar shawty is dat voorbij
Ja weer dat ze dus iets hadden en dat het nu weer over is
Ren voor die money day and night
Dagenlang ben ik weg, je weet ik ben op de gr.. grind
.. Misschien dat ie altijd werkt ofzo,
Uuum maar kom niet naar mij toe, je plakt aan me,
Niks behalve geld in het midden van m'n hart, klaar ga weg van mij.
Nou ja hij wil dus niet dat ik denk zij naar hem toekomt

Ik zoek skittles, skittles, all night ...
Ik blijf niet hangen, want dat is zonde van me tijd
Blijkaar is er iets ofzo dat hij vindt dat hij niet daar zijn tijd in moet steken

Het is alleen ikke, ikke, geen jij
Je bent een blok aan m'n been als je huppelt aan me zij,

Misschien was zn oude partner uhm alleen maar heel erg bezig met zichzelf? Ofzo?

Uhm ... be-ben gelukkiger .. dan jij nu, wil je twijfels bij me zoeken?

Ik geef straf als een tijdelijke boete ...

En de money die kan spreken, ik voel me eigenlijk geroepen

Weer iets met werk ofzo

Ik zoek skittles, skittles, all night

Ik weet nog steeds niet wat dat betekent hehe, maar uhm

Je zeurt de hele tijd, je zeurt de hele dag ..

Ja .. ja .. dat ie zn partner de hele tijd zeurde

De manier van hoe je kijkt, die lieve brede lach

Uhm .. maar stop je maakt m'n hoofd vol duivel ga weg van mij.

Het is een beetje de hele tijd .. uhm .. volgens mij is het zo'n beetje de hele tijd van wel niet wel niet ofzo?

Jij bent nu verleden tijd voor mij

Wat we hadden was echt maar shawty dat is voorbij,

Ren voor die money day and night

Dagenlang ben ik weg, je weet ik ben op de grind

Ja weer dat ie dus de hele dag werkt,

Maar kom niet naar mij toe, je plakt aan me.

Niks behalve geld in het midden van me hart klaar ga weg van mij.

Weer dat ie niet haar terug wil

[Beantwoorden vragenlijst]

Uhm .. nou .. jij bent nu verleden tijd voor mij

Ik .. volgens mij is het een haar. Dat denk ik, in ieder geval.

Uhm ..

O: De jij of degene die het zegt?

Jij.

Uhm uuh. En. Volgens mij is dan dit zeg maar dat zij verleden tijd voor hem is, zeg maar. Dat dat hij haar achter zich laat, zeg je dat zo?

Dus eeh, ik laat jou achter me ofzo?

Eeh .. jij bent nu verleden tijd voor mij

...

Ren voor die money day and night

Ja dat ie .. dat ie .. dat misschien .. dat zij, dat hij altijd werkt en dat zij dan alles uitgeeft ofzo

Uuhm, moet ik dat dan gewoon opschrijven?

O: Hij zegt hier dus iets wat hij niet letterlijk zo bedoelt. En hoe weet je dan dat het dit betekent?

Nou, door de hele tekst zeg maar, dat denk ik.

O: Dus je kijkt naar waar de hele tekst over gaat en kijkt dan wat het zou kunnen betekenen?

Ja.

Uuhm ... je bent een mooie meid, maar schat je maar schatje echt je overdrijft

'k Heb geen tijd, k heb money on my mind

Uhm ja ... ja hoe kan je dat beter in je eigen woorden doen?

Je bent een mooie meid, ja ... hehehe

Uuhm ...

O: Wat wil diegene hier zeggen?

Uhhh .. dat hij haar mooi vindt? Dus dat gewoon opschrijven,

O: Ja.

Uuh .. het is alleen ikke, ikke, geen jij

...

Hmm ...

Uuh, dat hij vindt dat zij uuh .. alles doet wat hij ook doet ofzo?

O: En hoe kom je erbij dat hij dat bedoelt? Hij bedoelt het niet letterlijk denk ik, toch?

Nee maar misschien dat ehm hij vindt dat zij .. uhm .. zeg maar .. dat hij vindt dat zij uhm .. zeg maar .. he-hem .. wow

Dat hij vindt dat zij .. nee. Dat zij ... nee. Hehehe. Dat hij vindt dat zij eeh .. dat hij vindt dat hij haar moet meesleuren in alles ofzo. Ja zoiets .. denk ik.

O: Kende je deze uitspraak al?

Uuhm.. soort van denk ik. Denk dat je het wel goed kan interpreteren.

Uuh.. ik weet nog steeds niet zo goed wat dit betekent eigenlijk.

Ik geef straf als een tijdelijke boete .. ?

Uuhm .. misschien dat hij misschien dat hij ... iets bij haar doet ofzo als ze iets niet doet voor hem ofzo?

Ja, ik snap het niet zo goed. Hehe

O: Maar denk je dat hij hier letterlijk zegt wat hij bedoelt?

Ja, nee, zeg maar, dat hij haar zeg maar .. nee dat hij .. iets van .. als hij iets ... als hij iets van .. ja hoe leg je dat uit? Als hij iets van een boete zeg maar geeft, dat ie dat dan niet doet, maar dat ie dan een soort straf ofzo, een soort iets anders doet dan dat .. ja het is een beetje ingewikkeld.

O: Als je de regels eromheen leest, kun je dan tot een antwoord komen?

Uhhh hehehe. Uhm

O: Denk je dat hij het hier letterlijk heeft over een boete, zoals de politie geeft?

Nee, dat denk ik niet.

O: Wat zou dat dan nog meer kunnen betekenen?

Uhm .. misschien .. wacht effe hehehe. Ja het is best wel lastig, maar ehm .. ik geef straf als een tijdelijke boete.

O: Wat vind je lastig?

Nou, ik weet niet zo goed hoe ik het in mn eigen woorden moet opschrijven.

Ja, ik snap ook ik weet niet zo goed, ik weet niet zo goed wat ie precies nou bedoelt met die met die zin ook eigenlijk.

Want

O: Helpt het als je naar de rest van de tekst kijkt, zoals je dat ook bij andere vragen hebt gedaan?

Nou ja dat doe ik dus nu de hele tijd en .. het heeft er wel mee te maken. Maar .. niet direct zeg maar volgens mij.

Eeh

O: Kende je deze tekst al?

Nee. Nou, ik luister eigenlijk niet zoveel Nederlandse muziek.

O: Als je naar andere muziek luistert, luister je dan wel naar de tekst?

Ja, vaak wel. Omdat het dan .. nou ja.. het heeft toch altijd .. iemand schrijft dat niet zomaar ofzo. Iemand schrijft dat om zn gevoelens vaak te uiten .. dus .. je hoeft niet per se dan als persoon daarnaar te luisteren, maar ik vind dat wel .. het heeft altijd wel iets van een boodschap ofzo.

O: Hoe vond je het om dit te doen?

Eigenlijk wel grappig, want ik denk dat als je uhm .. een tekst leest dat je dan dus wel altijd gedachtes hebt daarbij maar dat je niet dat daarover praat ofzo.